

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η υπεύθυνη Επιτροπή για την Εξωτερική Αξιολόγηση του Τμήματος Φιλοσοφίας και Ιστορίας της Επιστήμης του Πανεπιστημίου Αθηνών αποτελείται από τους εξής πέντε (5) ειδικούς αξιολογητές επιλεγμένους από το Μητρώο που τηρεί η Α.ΔΙ.Π. σύμφωνα με το Νόμο 3374/2005:

1. Καθηγητής Richard McKirahan (Πρόεδρος)
Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών, μέλος του Τμήματος Φιλοσοφίας, και συμμετέχων στο Πρόγραμμα Επιστήμης, Τεχνολογίας και Κοινωνίας, Κολέγιο Pomona, Claremont, Καλιφόρνια, ΗΠΑ
2. Καθηγητής Παναγιώτης Δήμας
Πανεπιστήμιο του Όσλο, Νορβηγία
Διευθυντής, Νορβηγική Σχολή Αθηνών
3. Δρ Matthew Eddy
Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Durham, Ηνωμένο Βασίλειο
4. Καθηγητής Νικόλαος Ψαρρός
Ινστιτούτο Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο της Λειψίας, Γερμανία
5. Καθηγητής Θεόδωρος Σκαλτσάς
Έδρα Αρχαίας Φιλοσοφίας, Σχολή Φιλοσοφίας, Ψυχολογίας και Γλωσσολογίας
Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, Ηνωμένο Βασίλειο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης

Συναντήσαμε τα εξής άτομα και ομάδες:

Τον Πρόεδρο του Τμήματος και τα μέλη της ΟΜΕΑ
τον Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών
το διδακτικό προσωπικό του Τομέα Ιστορίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας
παρευρέθη όλο το προσωπικό
το διδακτικό προσωπικό του Τομέα Επιστημών της Γνώσης και της Νόησης
παρευρέθησαν όλα τα μέλη του προσωπικού πλην ενός που βρίσκεται σε
εκπαιδευτική άδεια
το διοικητικό προσωπικό του Τμήματος
μεταπτυχιακούς φοιτητές/φοιτήτριες και υποψήφιους διδάκτορες του Τμήματος
παρευρέθησαν 6 φοιτητές/φοιτήτριες, συμπεριλαμβανομένων 5 υποψηφίων
διδασκόντων και 1 μεταπτυχιακού φοιτητή

το διδακτικό προσωπικό του Τομέα Φιλοσοφίας και Θεωρίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας

παρευρέθη όλο το προσωπικό πλην ενός ο οποίος συμμετέχει σε συνέδριο στην Κίνα
προπτυχιακούς φοιτητές/φοιτήτριες του Τμήματος
παρευρέθησαν 18 φοιτητές/φοιτήτριες

Εξετάσαμε τα εξής έγγραφα τα οποία μας διέθεσε το Τμήμα:

τον Οδηγό Σπουδών του 2008

τις Εσωτερικές Αναφορές του Τμήματος των ετών 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009

την Εσωτερική Αξιολόγηση του Τμήματος του 2009

το συμπλήρωμα του 2010 της Εσωτερικής Αξιολόγησης

το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το 2010-2011

πληροφορίες για τους/τις πρωτοετείς φοιτητές/φοιτήτριες που εισήχθησαν το
2010

τα έντυπα που διανεμήθηκαν στους φοιτητές προκειμένου να αξιολογήσουν τα
μαθήματα και τους διδάσκοντές τους

καταλογογραφημένα αποτελέσματα φοιτητικών αξιολογήσεων για το 2008-2009
δείγματα προγραμμάτων διδασκαλίας

την Εσωτερική Αναφορά του 2010 για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα 'Ιστορία και
Φιλοσοφία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας'

το πρόγραμμα για τη σειρά μαθημάτων 'Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης:
Προκλήσεις και Προοπτικές' για το 2010-2011

Επισκεφθήκαμε τις εγκαταστάσεις του Τμήματος συμπεριλαμβανομένων

του κεντρικού κτηρίου, που στεγάζει τα γραφεία της διοίκησης και τα γραφεία των
μελών του διδακτικού προσωπικού

των αιθουσών διδασκαλίας

της βιβλιοθήκης

του εργαστηρίου υπολογιστών

του εργαστηρίου Γνωσιακής Επιστήμης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας

του εργαστηρίου Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Ιστορικών Αρχείων

του εργαστηρίου Διαχείρισης της Γνώσης

Επισκεφθήκαμε επίσης τα Αρχεία του Πανεπιστημίου Αθηνών (Σκουφά 54)

2. Η Διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης

Οι πηγές και η τεκμηρίωση βρέθηκαν σε πλήρη τάξη. Κάθε συμπληρωματική πληροφορία που ζητήσαμε, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με φοιτητές/φοιτήτριες και άρθρων δημοσιευθέντων από μέλη του Τμήματος παρεσχέθη ευθύς αμέσως.

Τα υλικά είχαν προετοιμαστεί με επαγγελματισμό και ήταν υψηλής ποιότητας. Όσα ήταν παλαιότερα (παραδείγματος χάριν, η Εσωτερική Αξιολόγηση η οποία είχε ετοιμαστεί το 2009) είχαν επικαιροποιηθεί με τη βοήθεια συμπληρωματικών υλικών.

Η Εσωτερική Αξιολόγηση του Τμήματος παρέχει πλήρη και λεπτομερή εικόνα της ιστορίας και της τρέχουσας κατάστασης του Τμήματος και προσέφερε εξαιρετική βάση για το έργο της Επιτροπής Εξωτερικής Αξιολόγησης.

ΜΕΡΟΣ Α: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το Τμήμα προσφέρει ένα προπτυχιακό πρόγραμμα και συμμετέχει σε πέντε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. Στα μεταπτυχιακά προγράμματα, είναι δυνατόν να αποκτηθούν τόσο μεταπτυχιακά διπλώματα όσο και διδακτορικά.

Πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

Το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών έχει δύο κύριους στόχους:

- 1) Στοχεύει στην παροχή μιας γενικής παιδείας στη φιλοσοφία, τη φιλοσοφία της επιστήμης και της τεχνολογίας, και την ιστορία της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τούτο συνεπάγεται την παροχή επίσης βασικών γνώσεων στις επί μέρους φυσικές και οικονομικές επιστήμες και τις επιστήμες του ανθρώπου, οι οποίες αποτελούν τα αντικείμενα της αντίστοιχης ιστορικής και φιλοσοφικής πραγμάτευσης. Ένας από τους κεντρικούς αντικειμενικούς στόχους του προπτυχιακού προγράμματος είναι η προετοιμασία φοιτητών/φοιτητριών για εισαγωγή σε μεταπτυχιακά προγράμματα τα οποία παράγουν επιστήμονες ικανούς να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή σταδιοδρομία στα ερευνητικά πεδία του Τμήματος και να διεξαγάγουν υψηλής ποιότητας έρευνα, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.
- 2) Δεδομένου ότι οι περισσότεροι/ες έλληνες/ελληνίδες φοιτητές/φοιτήτριες μετά την αποφοίτησή τους αναζητούν απασχόληση είτε στον ιδιωτικό είτε στον δημόσιο τομέα – ιδιαίτερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση–, το προπτυχιακό πρόγραμμα στοχεύει να παράσχει στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες μια ευρεία παιδεία η οποία διευκολύνει την ευέλικτη ενσωμάτωσή τους στην επαγγελματική ζωή με τους ιδιαίτερους περιορισμούς της ελληνικής αγοράς εργασίας, η οποία παραδοσιακά κυριαρχείται από τον δημόσιο τομέα και ταυτόχρονα χαρακτηρίζεται από ιδιόμορφα χαμηλή ζήτηση εξειδικευμένου μεσαίας βαθμίδας διοικητικού προσωπικού. Για τον λόγο αυτό, το πρόγραμμα ενσωματώνει τη διδασκαλία αντικειμένων που προσφέρουν στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες εξειδικευμένες δεξιότητες και ικανότητες οι οποίες σχετίζονται εγγενώς με τα κύρια ερευνητικά πεδία του Τμήματος και συνιστούν κατάλληλο υπόβαθρο για φοιτητές/φοιτήτριες με στόχο την απασχόληση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή άλλα είδη εργασίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα μαθήματα για τη διαχείριση κρίσεων και τις αρχές της μουσειολογίας.

Η δομή του προγράμματος σπουδών αντανακλά τους ιδιαίτερους στόχους του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών ξεκινώντας με γενικότερα αντικείμενα κατά τα πρώτα δύο έτη, παραδείγματος χάριν με εισαγωγικά μαθήματα φιλοσοφίας, ιστορίας, και των θετικών επιστημών και των επιστημών του ανθρώπου, καθώς και με μαθήματα αρχαίας ελληνικής γλώσσας, τα οποία διαδέχονται πιο προχωρημένα μαθήματα τα επόμενα έτη. Το γεγονός ότι όλα τα μαθήματα που διδάσκονται τα πρώτα τέσσερα εξάμηνα είναι υποχρεωτικά

υπογραμμίζει τον κεντρικό ρόλο τους στην παροχή σταθερής βάσης για τα πιο προχωρημένα μαθήματα που διδάσκονται από το πέμπτο έως το όγδοο εξάμηνο. Το πρόγραμμα των τελικών εξαμήνων περιλαμβάνει προοδευτικά αυξανόμενο αριθμό κατ' επιλογήν μαθημάτων, τα οποία υποδιαιρούνται σε κατ' επιλογήν υποχρεωτικά και κατ' επιλογήν μαθήματα, και τα οποία παρέχουν μεγαλύτερη εμβάθυνση στα κύρια αντικείμενα του προπτυχιακού προγράμματος (δηλαδή, ιστορία, φιλοσοφία και μεθοδολογία των επιστημών) καθώς και εξειδίκευση σε διάφορα θέματα της ιστορίας και φιλοσοφίας της επιστήμης (π.χ. Ιστορία των Επιστημονικών Πειραμάτων ή Φιλοσοφία των Φυσικών Επιστημών), εμβάθυνση σε ειδικά φιλοσοφικά ζητήματα (π.χ. Υπαρξισμός), και εισαγωγές στις προαναφερόμενες ειδικές δεξιότητες (π.χ., Συγκριτική Μουσειολογία, Διαχείριση Κρίσεων και Κινδύνου, Θεωρία της Επιχειρηματικότητας, Μαθήματα Παιδαγωγικής).

Το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται σε γενικές γραμμές ικανοποιητικά στην πολυπλοκότητα και την ποικιλία των περιορισμών και των απαιτήσεων που καθορίζονται τόσο από το νομικό πλαίσιο του ελληνικού πανεπιστημίου όσο και από τις προσδοκίες του ελληνικού κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος, διατηρώντας ταυτόχρονα τον ειδικό επιστημονικό προσανατολισμό και την εσωτερική λογική συνέπειά του. Ο μέσος φόρτος για τους φοιτητές των 18 ωρών ανά εβδομάδα κάθε εξαμήνου βρίσκεται εντός των διεθνών ορίων. Ωστόσο, το πρόγραμμα φαίνεται ότι είναι σε κάποιο βαθμό υπερφορτωμένο με θέματα που μπορούν να θεωρηθούν κατάλληλα για την αύξηση της απασχολησιμότητας των πτυχιούχων, αλλά εκπληρώνουν αυτόν το σκοπό εις βάρος μιας πιο επικεντρωμένης εκπαίδευσης στον πυρήνα των θεμάτων του προγράμματος σπουδών.

Ένα άλλο ζήτημα που χρήζει προσοχής είναι το γεγονός ότι υπάρχουν υπερβολικά πολλά εισαγωγικά μαθήματα σε επί μέρους θετικές επιστήμες και επιστήμες του ανθρώπου. Η λογική πίσω από τούτη την απόφαση είναι να παρασχεθεί στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες ευρύ φάσμα γνώσεων σχετικά με επί μέρους επιστήμες πριν από τη μελέτη της φιλοσοφίας και της ιστορίας της επιστήμης και της τεχνολογίας. Ωστόσο, ο κατάλογος των εισαγωγικών στις επιστήμες μαθημάτων είναι ατελής, με βασικές επιστήμες όπως η χημεία και η βιολογία είτε να λείπουν παντελώς είτε να εκπροσωπούνται ανεπαρκώς. Εξάλλου, το πρόγραμμα περιέχει αρκετά μαθήματα φυσικής, μαθηματικών και οικονομικής θεωρίας, και διδάσκει μαθήματα σε αυτά τα αντικείμενα σχεδόν σε κάθε εξάμηνο.

Θα προτείναμε το πρόγραμμα να επικεντρωθεί στις 'μεταεπιστημονικές' (φιλοσοφικές, μεθοδολογικές, ιστορικές και κοινωνικές) περιοχές του προγράμματος και να μειωθεί ο αριθμός των υποχρεωτικών εισαγωγικών μαθημάτων σε διαφορετικές περιοχές της επιστήμης. Πιστεύουμε ότι η βαθύτερη γνώση μίας ή δυο επιστημών συνιστά πιο γόνιμο έδαφος για την κατανόηση της φύσης της επιστήμης και της μεθοδολογίας της από μια επιφανειακότερη γνωριμία με πολλές. Η αλλαγή αυτή μπορεί να γίνει ευκολότερη μέσω της συνεργασίας με τα τμήματα θετικών επιστημών, και το αποτέλεσμα θα μπορούσε να απελευθερώσει δυνάμεις εντός του Τμήματος ώστε να ενισχυθεί η προσφορά στις περιοχές του πυρήνα (ιστορία και φιλοσοφία της επιστήμης, και γνωσιακή επιστήμη) του Τμήματος, τόσο στα προπτυχιακά, όσο και στα μεταπτυχιακά προγράμματα διδασκαλίας.

Η δομή του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών φαίνεται να είναι συμβατή με τις απαιτήσεις της επονομαζόμενης ‘διαδικασίας της Μπολόνια’ και του συστήματος ECTS. Σύμφωνα με το εν λόγω σύστημα, το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών που προσφέρει το Τμήμα θα κατατασσόταν ως πρόγραμμα σπουδών 240 πιστωτικών μονάδων ECTS, με 30 μονάδες ECTS για διδακτικό φόρτο 18 ωρών ανά εβδομάδα κάθε εξάμηνο.

Προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών

Τώρα το Τμήμα προσφέρει πέντε μεταπτυχιακά προγράμματα:

- 1) Ιστορία και Φιλοσοφία των Επιστημών και της Τεχνολογίας
- 2) Βασική και Εφαρμοσμένη Γνωστική Επιστήμη
- 3) Διδακτική και Μεθοδολογία των Μαθηματικών, σε συνεργασία με το Τμήμα Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, και το Τμήμα Μαθηματικών και Στατιστικής του Πανεπιστημίου της Κύπρου
- 4) Λογική και Θεωρία Αλγορίθμων και Υπολογισμού, σε συνεργασία με τα Τμήματα Μαθηματικών και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, τις Σχολές Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου Αθηνών. Και, τέλος, με το Τμήμα Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πατρών
- 5) Εγκέφαλος και Νους, σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή, το Τμήμα Επιστήμης Υπολογιστών, το Τμήμα Φυσικής, το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης, και το Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Όλα τα προγράμματα προσφέρουν την ευκαιρία να αποκτηθεί ένα μεταπτυχιακό δίπλωμα και/ή ένα διδακτορικό. Οι απαιτήσεις για την εισαγωγή ποικίλουν ανάλογα με το επιδιωκόμενο δίπλωμα. Η διάρκεια των σπουδών ποικίλει μεταξύ τεσσάρων και έξι εξαμήνων για την απονομή ενός μεταπτυχιακού διπλώματος, και μεταξύ έξι και δώδεκα εξαμήνων για την απονομή ενός διδακτορικού. Ο γενικός σκοπός όλων των μεταπτυχιακών προγραμμάτων που προσφέρει το Τμήμα είναι να εφοδιαστούν οι φοιτητές/φοιτήτριες με ειδικές γνώσεις και επιστημονικά προσόντα στο αντικείμενο του αντίστοιχου προγράμματος και να προετοιμαστούν για μια διεθνή ακαδημαϊκή σταδιοδρομία ή για μια σταδιοδρομία σε ανώτερες βαθμίδες στην έρευνα, στη διεύθυνση ή στη διαχείριση έρευνας στην Ελλάδα ή το εξωτερικό.

Λόγω του προσανατολισμού τους προς την έρευνα και του γεγονότος ότι πολλοί/ές φοιτητές/φοιτήτριες παρακολουθούν τα μεταπτυχιακά προγράμματα ως μερικώς απασχολούμενοι/ες, τα προγράμματα δεν έχουν αυστηρά πλαίσια διδασκαλίας όπως συμβαίνει με τα προγράμματα προπτυχιακών σπουδών. Αντί αυτού, οι φοιτητές απαιτείται να παρακολουθήσουν ένα σύνολο 10 μαθημάτων εντός δύο ετών, εκ των οποίων έξι έχουν το χαρακτήρα διδασκαλίας και τέσσερα το χαρακτήρα σεμιναρίου/ασκήσεων. Τα αντικείμενα

μπορούν να επιλεγούν από ένα σύνολο θεμάτων με ελάχιστες απαιτήσεις που ορίζονται από κάθε επί μέρους μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Οι απαιτήσεις για μελέτη και το ευέλικτο χρονοδιάγραμμα του προγράμματος αφήνουν αρκετό χρόνο για την εκπόνηση διατριβής για μεταπτυχιακό δίπλωμα ή διδακτορικό.

Παρά την πολύ καλή απόδοση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων του Τμήματος σε σχέση με την αναλογία μεταξύ παρακολούθησης και αυτόνομης ερευνητικής εργασίας, τα προγράμματα μεταπτυχιακών διπλωμάτων στη σημερινή τους μορφή δεν μπορούν να καταστούν συγκρίσιμα με προγράμματα μεταπτυχιακών διπλωμάτων τα οποία πληρούν τις απαιτήσεις της διαδικασίας της Μπολόνια/ECTS. Δεδομένου ότι δεν έχουν ακόμη διατυπωθεί προϋποθέσεις για διδακτορικά προγράμματα, η ποιότητα των διδακτορικών διπλωμάτων εξαρτάται αποκλειστικά από την ποιότητα των διδακτορικών διατριβών. Τα μέλη του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος έχουν επίγνωση τούτου του προβλήματος και προτίθενται να λάβουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να το λύσουν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τόσο τα προπτυχιακά όσο και τα μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος προκαλούν πολύ καλή εντύπωση και είναι ικανά να εφοδιάσουν τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες με τις δεξιότητες και τις γνώσεις που προτίθενται να προσφέρουν. Ωστόσο, το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών μπορεί να έχει ουσιαστικό κέρδος αν επικεντρωθεί περισσότερο στους κύριους ερευνητικούς και διδακτικούς τομείς του Τμήματος και αν λανθάνουσες συνεργασίες με άλλα τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών αξιοποιηθούν πλήρως. Επί πλέον, επιβάλλεται η πλήρης και διαφανής συμμόρφωση του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών με τις απαιτήσεις της διαδικασίας της Μπολόνια/ECTS. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς την αλλοίωση του συνολικού χαρακτήρα του και της τετραετούς διάρκειάς του.

Τα μεταπτυχιακά προγράμματα αντιμετωπίζουν ένα ουσιαστικότερο πρόβλημα συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της διαδικασίας της Μπολόνια/ ECTS. Το γεγονός αυτό καθιστά δύσκολη την κινητικότητα των φοιτητών σε μεταπτυχιακό επίπεδο μεταξύ του Τμήματος και ξένων πανεπιστημίων και σχετικών ιδρυμάτων, δεδομένου ότι η συμμόρφωση με το ECTS πρέπει να προσδιορίζεται σε ατομική βάση. Τόσο οι έλληνες/ελληνίδες όσο και οι ξένοι/ες φοιτητές/φοιτήτριες θα μπορούσαν να επωφεληθούν σε τεράστιο βαθμό από την εξειδίκευση που παρέχουν τα προγράμματα αν εξαλειφόταν τούτο το μειονέκτημα.

ΜΕΡΟΣ Β: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Σε προπτυχιακό επίπεδο, ο σκοπός αυτός έχει δύο όψεις: (1) να εφοδιάσει τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες με ευρεία κλίμακα ικανοτήτων σε διαφορετικά αντικείμενα ώστε να τους/τις προετοιμάσει καλύτερα για τις ανάγκες του προγράμματός του στην Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης· (2) να τους/τις φέρει σε επαφή και να τους/τις εξοικειώσει με μεθόδους και γενικότερα με τις επιστημονικές παραδόσεις και την κουλτούρα του πεδίου της

Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης. Σε μεταπτυχιακό επίπεδο, ο στόχος είναι να εφοδιαστούν οι φοιτητές/φοιτήτριες με περισσότερο εξειδικευμένες γνώσεις εντός του πεδίου σπουδών τους καθώς και με τα αναγκαία ερευνητικά εργαλεία για να συνεχίσουν την έρευνά τους. Ως επί το πλείστον, η διδασκαλία στο Τμήμα επιτυγχάνει να εκπληρώσει τους στόχους της.

Το μεγαλύτερο μέρος της προπτυχιακής διδασκαλίας γίνεται μέσω παραδόσεων μαθημάτων· περισσότερο προχωρημένα μαθήματα γίνονται με τη μορφή σεμιναρίων. Ο Τομέας της γνωστικής επιστήμης πραγματοποιεί μέρος της διδασκαλίας στο εργαστήριο της Γνωστικής Επιστήμης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας. Τμήμα της μεταπτυχιακής διδασκαλίας γίνεται με παραδόσεις μαθημάτων, μολονότι το κύριο τμήμα γίνεται με τη μορφή σεμιναρίων και, όπου αυτό ενδείκνυται, με εκπαίδευση στα εργαστήρια.

Μεγάλος αριθμός μαθημάτων χρησιμοποιεί τεχνικές ηλεκτρονικής διδασκαλίας και πολλά μέλη του προσωπικού αναρτούν συμπληρωματικό υλικό στις ιστοσελίδες τους στη διάθεση των φοιτητών.

Αντιλαμβανόμαστε ότι το κλίμα μεταξύ του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών/φοιτητριών που διατηρούν στενούς δεσμούς με το Τμήμα είναι καλό και ευνοεί την αποτελεσματική ακαδημαϊκή συνεργασία. Επί πλέον, όλο το διδακτικό προσωπικό τηρεί ευσυνείδητα τις ώρες γραφείου ώστε να είναι διαθέσιμο στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες. Οι αίθουσες διδασκαλίας είναι ικανοποιητικές σε αριθμό και μέγεθος, μολονότι η απουσία ασύρματης πρόσβασης στο διαδίκτυο στις αίθουσες και η έλλειψη έστω και μίας 'έξυπνης' αίθουσας αποτελούν δείκτες ότι οι αίθουσες δεν ανταποκρίνονται στα τρέχοντα πρότυπα. Ικανοποιητικές είναι επίσης οι διαδικασίες του Τμήματος για την πληροφόρηση των φοιτητών/φοιτητριών σχετικά με τα μαθήματα που προσφέρονται καθώς και για το αντικείμενο και περιεχόμενό τους μέσω διαδικτύου. Ωστόσο, επιβάλλεται να αναφερθούμε στο γεγονός ότι οι διαθέσιμοι για τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες υπολογιστές αρχίζουν να παλιώνουν και αν λάβουμε υπ' όψιν το γεγονός ότι το Τμήμα στερείται επαρκούς υποστήριξης από υποδομές πληροφορικής, η κατάσταση ενδέχεται σύντομα να καταστεί απελπιστική.

Η πλέον συνηθισμένη μέθοδος που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των προπτυχιακών φοιτητών/φοιτητριών είναι εξετάσεις που πραγματοποιούνται στο τέλος κάθε διδακτικής περιόδου. Ωστόσο, η βαθμολογία δεν είναι ανώνυμη δεδομένου ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες έχουν οδηγίες να αναγράφουν το όνομά τους στα εξεταστικά έντυπα. Συνιστούμε emphaticά να υιοθετηθεί μια διαδικασία που θα εξασφαλίζει την ανώνυμη βαθμολογία κατά τις εξετάσεις. Επί πλέον, συνιστούμε να καθιερωθεί περισσότερη βαθμολογημένη εργασία σε κάθε μάθημα, συμπεριλαμβανομένων διαφορετικών ειδών βαθμολογημένων ασκήσεων, όπως εργασίες κατ' οίκον, δοκίμια γραμμένα ατομικά ή σε συνεργασία με άλλους/ες φοιτητές/φοιτήτριες, και προγράμματα που θα απαιτούν επίβλεψη από μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού. Τέλος, συνιστούμε να συμπεριληφθεί το υποχρεωτικό μάθημα Συγγραφικής στο πρώτο εξάμηνο αντί για το όγδοο.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Μολονότι το επίπεδο επαγγελματικής επάρκειας του διδακτικού προσωπικού είναι υψηλό, οι φοιτητές/φοιτήτριες με τους/τις οποίους/ες συνομιλήσαμε συμφώνησαν ότι η ποιότητα της διδασκαλίας σε διαφορετικά μαθήματα παρουσιάζει μεγάλες διαφορές ως προς την ικανότητά της να τους κινήσει το ενδιαφέρον και να τους εμπνεύσει. Ανέφεραν επίσης ότι η παρουσία στα μαθήματα ποικίλει ανάλογα με την ποιότητα της διδασκαλίας, όπως την αντιλαμβάνονται. Συνεπώς, η βελτίωση από αυτή την άποψη είναι πιθανόν να αυξήσει την παρουσία των φοιτητών/φοιτητριών και επομένως το επίπεδο της φοιτητικής συμμετοχής στη ζωή του Τμήματος. Το διδακτικό υλικό φαίνεται να είναι επαρκές και ως επί το πλείστον σύγχρονο. Εκτός από το ζήτημα των πεπαλαιωμένων υπολογιστών που αναφέρθηκε προηγουμένως, οι συνθήκες διδασκαλίας φαίνονται επαρκείς. Το Τμήμα διαθέτει μια ικανοποιητικά εφοδιασμένη βιβλιοθήκη για χρήση τόσο των φοιτητών/φοιτητριών όσο και του διδακτικού προσωπικού, ενώ οι φοιτητές/φοιτήτριες επωφελούνται επίσης από το γεγονός ότι όλα τα μέλη του διδακτικού προσωπικού διεξάγουν ενεργά έρευνα και συνεισφέρουν στους αντίστοιχους τομείς ενδιαφερόντων τους. Πολλά μέλη του διδακτικού προσωπικού έχουν διδάξει σε άλλα πανεπιστήμια της Ευρώπης, της Ασίας και των ΗΠΑ.

Μολονότι υπάρχει ένα σύστημα αξιολόγησης από τους φοιτητές των μαθημάτων και των διδασκόντων, συνιστούμε τα έντυπα της αξιολόγησης να συμπληρώνονται online και να αποστέλλονται κατ' ευθείαν στα γραφεία του Τμήματος ή σε ένα γραφείο ανώτερο στην πανεπιστημιακή ιεραρχία για επεξεργασία, με τρόπο που θα εγγυάται την ανωνυμία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ένας αριθμός φοιτητών/φοιτητριών που έχουν ολοκληρώσει προπτυχιακές σπουδές στο ΜΙΘΕ και/ή τα προγράμματα μεταπτυχιακών διπλωμάτων στα οποία συμμετέχει το Τμήμα έχουν με επιτυχία συνεχίσει τις σπουδές τους παρακολουθώντας μεταπτυχιακά προγράμματα στο εξωτερικό, γεγονός που αποτελεί ένδειξη της συνολικής ποιότητας της διδασκαλίας που παρέχει το Τμήμα.

Εν τούτοις, οι προπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες προκειμένου να ολοκληρώσουν το πρόγραμμα σπουδών στην τετραετή περίοδο εντός της οποίας υποτίθεται ότι συμπληρώνονται τα μαθήματα. Οι περισσότεροι/ες χρειάζονται πεντέμισι χρόνια ή και περισσότερο. Μολονότι αυτό δεν φαίνεται να είναι αποτέλεσμα της ποιότητας διδασκαλίας, τουλάχιστον σε σύγκριση με άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δείχνει μια δυσαρμονία μεταξύ των φιλοδοξιών του προγράμματος σπουδών και του χρόνου που του αφιερώνεται. Η κατάσταση με το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος είναι παρόμοια. Επί πλέον, μολονότι πολλοί/ές φοιτητές/φοιτήτριες, οι οποίοι/ες παρακολουθούν τακτικά τα μαθήματα και εκπονούν τις εργασίες, ολοκληρώνουν τις σπουδές σε πεντέμισι χρόνια, σημαντικός αριθμός φοιτητών/φοιτητριών καταναλώνουν πολύ περισσότερο χρόνο και μερικοί/ές δεν ολοκληρώνουν τις σπουδές ποτέ. Πρόκειται για κατάσταση η οποία δεν πρέπει να επιτραπεί να συνεχίζεται.

Συνιστούμε το Τμήμα να εξετάσει τα μέσα για την καλύτερη ευθυγράμμιση των απαιτήσεων των προγραμμάτων σπουδών, τόσο των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών, με το χρόνο που τους αφιερώνεται, και για την παγίωση μεταξύ των φοιτητών/φοιτητριών μιας κουλτούρας ακαδημαϊκής συμμετοχής η οποία να διατηρεί όσο το δυνατόν περισσότερους/ες από αυτούς/ές, και πολύ περισσότερους/ες από σήμερα, ενεργούς/ές στη ζωή του Τμήματος. Το Τμήμα εκτιμά το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτιώσεων σε αυτούς τους τομείς. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και η επεξεργασία αποτελεσματικών τρόπων και μεθόδων για την επίλυσή τους θα απαιτήσει πολλή σκέψη και ενέργεια.

Τελευταίο αλλά όχι έσχατο, και σε στενή συνάφεια με τα ανωτέρω, μια περιοχή στην οποία υπάρχει περιθώριο βελτίωσης είναι οι πρακτικές του Τμήματος στην επίβλεψη των φοιτητών/φοιτητριών του. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα μέλη του προσωπικού είναι με το πάρα πάνω διαθέσιμα κατά τις ώρες γραφείου. Επί πλέον, οι φοιτητές/φοιτήτριες μπορούν να συναντούν τους/τις καθηγητές/καθηγήτριες σε άλλες ώρες μετά από αίτημά τους. Ωστόσο, έστω και αν το διδακτικό προσωπικό είναι κατ' αυτόν τον τρόπο διαθέσιμο, προκειμένου να υπάρξει επαφή διδάσκοντος/διδάσκουσας και φοιτητή/φοιτήτριας, την πρωτοβουλία έχει μερίδα των φοιτητών/φοιτητριών. Εκείνο που λείπει από το Τμήμα είναι διαδικασίες για τον εντοπισμό εκείνων των φοιτητών/φοιτητριών οι οποίοι/ες, για οποιονδήποτε λόγο, δεν μπορούν ή διστάζουν να επιδιώξουν οι ίδιοι/ες την επίβλεψη, και οι οποίοι/ες ενδέχεται για αυτόν το λόγο, όπως φαίνεται ότι συμβαίνει συχνά, να τεθούν εκτός συστήματος.

ΜΕΡΟΣ Γ: ΕΡΕΥΝΑ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο ερευνητικός προσανατολισμός του Τμήματος είναι συμβατός με την έρευνα που διεξάγεται από ομοειδή τμήματα σε διακεκριμένα ιδρύματα όπως το Πανεπιστήμιο του Cambridge, το Πανεπιστήμιο Harvard, το Πανεπιστήμιο Stanford, το Πανεπιστήμιο του Pittsburgh, το CNRS (Παρίσι) και το Ινστιτούτο Max Planck για την Ιστορία της Επιστήμης (Βερολίνο). Η ερευνητική πολιτική του συνίσταται στη διεξαγωγή διεθνώς αναγνωρισμένης έρευνας στην ιστορία και τη φιλοσοφία της επιστήμης (HPS) και τις αντίστοιχες μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση και τη δημιουργία γνώσης. Επιδιώκει την έρευνα με δύο κύριους αντικειμενικούς σκοπούς κατά νου: πρώτον, να ενισχύσει το ήδη εντυπωσιακό διεθνές ερευνητικό προφίλ του με τη δημοσίευση υψηλής ποιότητας εργασιών· δεύτερον, να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την έρευνα από εθνικούς και διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Έτσι, τα εσωτερικά κριτήρια που χρησιμοποιεί το Τμήμα για την αποτίμηση της έρευνάς του βασίζονται άμεσα στα διεθνή πρότυπα που απαιτούν τα περιοδικά και οι ακαδημαϊκές εκδόσεις στις οποίες τα μέλη του υποβάλλουν την εργασία τους. Τα ίδια πρότυπα, επί πλέον, χρησιμοποιούνται επίσης όταν μέλη του Τμήματος υποβάλλουν υποψηφιότητα για προαγωγή ή αίτημα για εκπαιδευτική άδεια, και διδάσκονται στους/στις προπτυχιακούς φοιτητές/φοιτήτριες κατά τη συγγραφή ερευνητικών κειμένων και διατριβών. Η γενική στρατηγική της προσέγγισης του Τμήματος στην έρευνα, συνεπώς, συμμορφώνεται με τα πρότυπα που χρησιμοποιούν άλλα διεθνώς αναγνωρισμένα τμήματα

Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης. Η Επιτροπή εντυπωσιάστηκε από τη διορατικότητα και τη φιλοδοξία αυτής της προσέγγισης και από το γεγονός ότι το Τμήμα αναπτύσσει συστηματικά αυτό το όραμα από την ίδρυσή του το 1993.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Το Τμήμα έχει ένα εξαιρετικά ισχυρό ιστορικό στην έρευνα. Για την επίτευξη του στόχου που αφορά δημοσιεύσεις, προωθεί και στηρίζει την έρευνά του με πολλούς σημαντικούς τρόπους, εκ των οποίων δύο είναι ιδιαίτερος αξιολογούμενοι.

(1) Το Τμήμα προσφέρει ευνοϊκές συνθήκες για έρευνα παραχωρώντας εξάμηνες εκπαιδευτικές άδειες σε όλα τα πλήρους απασχόλησης μέλη του κάθε τρία χρόνια. Παρακολουθεί επίσης τον διδακτικό φόρτο ώστε να υπάρχει αρκετός χρόνος για τη διεξαγωγή έρευνας κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Για πολλά μέλη του Τμήματος, η εξάμηνη εκπαιδευτική άδεια παρατείνεται συχνά με τιμητικές υποτροφίες που προσφέρουν ιδρύματα όπως το MIT, το Πανεπιστήμιο Harvard, το Ινστιτούτο Max Planck για την Ιστορία της Επιστήμης και το Πανεπιστήμιο του Όσλο –για να αναφέρουμε μόνο λίγα παραδείγματα.

(2) Ο στόχος του Τμήματος που αφορά δημοσιεύσεις υποστηρίζεται από τα πολλά σεμινάρια και συναντήσεις εργασίας που οργανώνονται σε εβδομαδιαία βάση από τις εξής ερευνητικές ομάδες: Ποικιλίες Ρεαλισμού, Αρχαία Ελληνική Επιστήμη και Φιλοσοφία (σε συνδυασμό με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο), Εννοιολογική Αλλαγή, Αλληλεπιδράσεις Μεταξύ της Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης και της Φιλοσοφίας των Κοινωνικών Επιστημών. Αυτά τα γεγονότα παρέχουν γόνιμο έδαφος στο οποίο τα μέλη του Τμήματος παρουσιάζουν και συζητούν ζωντανά την έρευνά τους. Τα πρότυπα αριστείας στις ομάδες είναι υψηλά, ιδιαίτερος από τότε που το Τμήμα προσκαλεί τακτικά ομιλητές και σχολιαστές διεθνούς φήμης είτε για να σχολιάσουν κείμενα, είτε για να παρουσιάσουν δικά τους κείμενα.

(3) Το Τμήμα ενθαρρύνει ενεργά τα μέλη του να συμμετέχουν σε διεθνή συνέδρια που οργανώνουν διακεκριμένες ακαδημαϊκές ενώσεις όπως η Εταιρεία Φιλοσοφίας της Επιστήμης και η Εταιρεία Ιστορίας της Επιστήμης. Πιο συγκεκριμένα, το Τμήμα προωθεί την ενεργό συμμετοχή σε τέτοιες διοργανώσεις χρησιμοποιώντας τους περιορισμένους πόρους του για την πληρωμή εξόδων ταξιδιού για μέλη του που παρουσιάζουν εργασίες ή προεδρεύουν σε συνεδρίες. Τούτο τους επιτρέπει να συμμετέχουν σε μεγάλη ποικιλία σχετικών διοργανώσεων, με κάποια μέλη να συμμετέχουν έως και σε δέκα συνέδρια ή συναντήσεις εργασίας σε διάστημα ενός χρόνου. Συνολικά, αναμένεται γενικά ότι τα άρθρα του Τμήματος ή των συνεδρίων θα υποβληθούν σε διακεκριμένα περιοδικά ή θα αποτελέσουν τμήμα ενός βιβλίου που θα εκδοθεί από έγκυρους διεθνείς εκδοτικούς οίκους. Από τη στιγμή που θα δημοσιευθεί ένα άρθρο ή βιβλίο, το Τμήμα ακολουθεί την προοδευτική πρακτική της ενεργού παρακολούθησης των στοιχείων αναφοράς στο δημοσίευμα.

Για την επίτευξη των στόχων του που αφορούν τη χρηματοδότηση έρευνας, το Τμήμα ακολουθεί έναν αριθμό από κατάλληλες στρατηγικές, δύο εκ των οποίων είναι κρίσιμες για την επιτυχία του Τμήματος.

(1) Τα θέματα των προτάσεων αποφασίζονται σε διαβούλευση με διεθνείς συνεργάτες. Δεδομένου ότι σχεδόν όλα τα ακαδημαϊκά μέλη καθώς και πολλοί πτυχιούχοι είναι μέλη

διεθνών ερευνητικών ενώσεων, συζητούν τη βιωσιμότητα των ιδεών τους όταν συμμετέχουν σε συνέδρια. Με την πάροδο των ετών, το Τμήμα έχει επίσης διαμορφώσει ένα μοναδικό δίκτυο εξειδικευμένων συμβούλων. Επί παραδείγματι, διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ίδρυση ενός οργανισμού που ονομάζεται Επιστήμη και Τεχνολογία στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια (STEP), ένα δίκτυο το οποίο έχει τώρα μέλη σε κάθε χώρα της ΕΕ, καθώς και στον Καναδά, την Αυστραλία και τις ΗΠΑ. Η αντεπίδραση του δικτύου αυτού υπήρξε κρίσιμη και έχει επιτρέψει στο Τμήμα να σχεδιάσει επιτυχείς χρηματοδοτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την αντιμετώπιση εξόδων για διεθνή συνέδρια, προγράμματα ψηφιοποίησης, μεταπτυχιακά προγράμματα, δημοσίευση ερευνών και τη διατήρηση κρίσιμων κειμένων της πρώιμης νεωτερικότητας σχετικά με την ελληνική επιστήμη, τη φιλοσοφία και την τεχνολογία.

(2) Το περιεχόμενο των σχεδίων προτάσεων για έρευνα αξιολογείται σε μια διαδικασία εσωτερικής αυτοαξιολόγησης. Παραδείγματος χάριν, συμβόλαια ερευνητικών προγραμμάτων και προτάσεις για χρηματοδότηση κυκλοφορούν τακτικά στο Τμήμα όπου υποβάλλονται σε κριτική και ενδελεχή αναθεώρηση. Εδώ τα υψηλά πρότυπα του μακρόχρονου καταλόγου επιτυχών χρηματοδοτήσεων του Τμήματος χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της προτεινόμενης έρευνας. Επιπρόσθετα, το Τμήμα έχει ευφυώς επιλέξει ιδρύματα συνεργάτες από άλλες χώρες τα οποία ενισχύουν το εύρος και την ελκυστικότητα των αιτήσεών του σε χρηματοδοτικούς οργανισμούς.

Η επιτροπή θεωρεί ότι οι ως άνω πρακτικές για την πραγματοποίηση της έρευνας είναι καλώς σχεδιασμένες και με συνεκτικό τρόπο καταστρωμένες, χρησιμοποιώντας με εξαιρετικό τρόπο τους πόρους ως προς προϋπολογισμό και υποδομές που παρέχει το κράτος και το Πανεπιστήμιο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δημοσιεύσεις

Όπως αποκαλύπτει σαφέστατα ο κατάλογος των δημοσιεύσεων του Τμήματος, η αποτελεσματικότητα της δομημένης προσέγγισής του στην έρευνα του έχει επιτρέψει να έχει αξιοσημείωτη επιτυχία στην επίτευξη των αντικειμενικών του στόχων ως προς τις δημοσιεύσεις. Το Τμήμα έχει παραγάγει εξαιρετικά μεγάλο αριθμό δημοσιεύσεων από την ίδρυσή του το 1993. Παραδείγματος χάριν, στα τελευταία πέντε χρόνια έχει παραγάγει:

- Περίπου 110 άρθρα σε έγκυρα διεθνή περιοδικά με το σύστημα των κριτών
- Περίπου 80 κεφάλαια βιβλίων από έγκυρους διεθνείς εκδοτικούς οίκους με το σύστημα των κριτών
- Πάνω από 20 βιβλία με συγγραφείς ή επιμελητές μέλη του Τμήματος σε εθνικούς εκδοτικούς οίκους και σε διακεκριμένους διεθνείς εκδοτικούς οίκους όπως οι University of Chicago Press, Edinburgh University Press και Routledge.
- Εκατοντάδες βιβλιοπαρουσιάσεις, παρουσιάσεις άρθρων και άλλες υψηλής ποιότητας μορφές δημοσιεύσεων.

Ο ανωτέρω κατάλογος δημοσιεύσεων συνιστά εντυπωσιακό επίτευγμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεγάλο ποσοστό των εν λόγω δημοσιεύσεων είναι στην αγγλική γλώσσα.

Συντακτικές επιτροπές

Το ερευνητικό προφίλ που έχουν οικοδομήσει αυτές οι δημοσιεύσεις έχει οδηγήσει σε αιτήσεις προς τα μέλη του Τμήματος να υπηρετήσουν ως κριτές ή ως μέλη συντακτικών επιτροπών για τα περισσότερα κύρια περιοδικά των αντίστοιχων τομέων τους, καθώς και για περιοδικά που ασχολούνται με ευρύτερα θέματα στη φιλοσοφία, την ιστορία των ιδεών, την πολιτισμική ιστορία και τη γνωσιακή επιστήμη. Πράγματι, μόλις φέτος το Τμήμα ανέλαβε την αρχισυνταξία του έγκυρου περιοδικού *Metascience: An International Review Journal for the History, Philosophy and Social Studies of Science*, και από το 1996 έχει την κύρια ευθύνη για το περιοδικό *Νεύσις: Περιοδικό Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας*.

Έρευνα Ευρύτερης Εμβέλειας

Μέλη του Τμήματος έχουν επίσης χρησιμοποιήσει το ερευνητικό προφίλ τους για την προαγωγή της ιστορίας και της φιλοσοφίας της επιστήμης στην ελληνική δημόσια σφαίρα με την:

- Ίδρυση του καινοτόμου περιοδικού *Cogito*
- Δημοσίευση σημαντικών άρθρων σε εθνικές εφημερίδες για θέματα κοινού ενδιαφέροντος

Ερευνητικά Προγράμματα και Συνεργασίες

Το Τμήμα έχει πλούσιο ιστορικό ερευνητικών προγραμμάτων και συνεργασιών. Υπάρχουν, ιδιαιτέρως, τρία σημαντικά σημεία που πρέπει να επισημανθούν σχετικά.

(1) Το Τμήμα επέδειξε εκπληκτική επιδεξιότητα στο σχεδιασμό επιτυχών ερευνητικών προγραμμάτων βασισμένων στη συνεργασία. Παραδείγματος χάριν, έχει επιδιώξει πολλές συνεργασίες για υψηλής ποιότητας έρευνα με διάφορους ειδικούς ενταγμένους σε πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα σε όλη την ΕΕ. Υπάρχουν ιδιαιτέρως μακρόχρονοι δεσμοί με ισπανούς, νορβηγούς, πορτογάλους, βρετανούς, γάλλους και γερμανούς συνεργάτες. Επί παραδείγματι, το Τμήμα συνεργάζεται με το Ινστιτούτο Max Planck για την Ιστορία της Επιστήμης στο Βερολίνο επί δεκαετία και πλέον, και φέτος εγκαινίασε ένα ερευνητικό πρόγραμμα για την ιστορία της επιστήμης με το Ινστιτούτο Max Planck για την Ιστορία της Επιστήμης στο Βερολίνο. Επιπρόσθετα, το Τμήμα συμμετέχει και συντονίζει τη δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου 'Ευρώπη, Τεχνολογία, Ιστορία', το οποίο είναι το πρώτο εκπαιδευτικό δίκτυο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

(2) Τα προγράμματα του Τμήματος έχουν χρηματοδοτηθεί από μεγάλα εθνικά προγράμματα όπως ο Ηράκλειτος 1 και 2, καθώς και με χρηματοδοτήσεις που έχουν προσφέρει διάφοροι οργανισμοί της ΕΕ και ιδρύματα που διευθύνουν ξένα πανεπιστήμια όπως το MIT. Αυτές οι

χρηματοδοτήσεις δεν έχουν μόνο ενισχύσει το ερευνητικό προφίλ των μελών του Τμήματος, αλλά έχουν επίσης παράσχει βήμα και πόρους που χρησιμοποιήθηκαν σοφά για την κατάρτιση ελπιδοφόρων μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκάλων –πολλοί από τους οποίους καταλαμβάνουν τώρα μόνιμες πανεπιστημιακές θέσεις όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό.

(3) Τα προγράμματα και η χρηματοδότηση που αναφέρονται ανωτέρω έχουν επιτρέψει στο Τμήμα να δημιουργήσει απαραίτητους πόρους που χρησιμοποιούν ειδικοί στην Ελλάδα και παγκοσμίως. Παραδείγματος χάριν, για ειδικούς που ενδιαφέρονται για την ευρύτερη διανοητική και κοινωνική ιστορία των ελληνοφώνων πληθυσμών, το πρόγραμμα *Ελληνομνημών* του Τμήματος συνιστά μεγάλο κεφάλαιο. Τούτο υπήρξε εγχείρημα το οποίο συνέδεσε τους ιστορικούς των ιδεών του Τμήματος με το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν μια ψηφιακή βιβλιοθήκη φιλοσοφικών και επιστημονικών κειμένων και χειρογράφων γραμμένων στην ελληνική γλώσσα από το 1600 έως το 1821. Εκτός από το ότι αποτελεί εξαιρετικό δείγμα του υπό ανάπτυξη τομέα επιστημών του ανθρώπου σε ψηφιακή μορφή, συνιστά τη σημαντικότερη πηγή για τον ελληνικό πολιτισμό της πρώιμης νεωτερικότητας που υπάρχει τώρα στο διαδίκτυο. Τούτο συνιστά μέγα επίτευγμα, τόσο για το Τμήμα όσο και για την Ελλάδα.

Σημασία των Αποτελεσμάτων

Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας που σκιαγραφήθηκαν ανωτέρω, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η έρευνα του Τμήματος είναι εμφανέστατη και αναγνωρίζεται ευρέως σε εθνική και διεθνή κλίμακα. Τα θέματα της έρευνας του, κυρίως η Ιστορία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και η Φιλοσοφία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας, επί πλέον, δεν καλλιεργούνται σε σημαντικό βαθμό από άλλα τμήματα στην Ελλάδα και, συνεπώς, ο μοναδικός και άμεσα αναγκαίος προσανατολισμός του στη θεμελιώδη αλληλεπίδραση μεταξύ θετικών επιστημών και επιστημών του ανθρώπου δεν έχει το όμοιό του πουθενά αλλού στη χώρα. Η Επιτροπή έχει την αίσθηση ότι η επιτυχία του Τμήματος με τις δημοσιεύσεις, τη χρηματοδότηση και τις συνεργασίες του είναι συγκρίσιμη με τα περισσότερα διεθνούς φήμης προγράμματα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης παρόμοιου μεγέθους παγκοσμίως, επιβεβαιώνοντας έτσι το ρόλο του ως κέντρου αριστείας για τα θέματα που ερευνά. Επί πλέον, η Επιτροπή θα ήθελε να τονίσει ότι το Τμήμα έχει πραγματοποιήσει με συνέπεια και επιτυχία εξαιρετικά ερευνητικά αποτελέσματα παρά τους χρηματοδοτικούς περιορισμούς που του επιβάλλονται (βλέπε επόμενο τμήμα σχετικά με τη 'Βελτίωση' και το μέρος Δ αυτής της αναφοράς σχετικά με 'Όλες οι Άλλες Υπηρεσίες'). Για αυτόν το λόγο, το Τμήμα αξίζει να επαινεθεί για την εξαιρετική διαχείριση των περιορισμένων ερευνητικών πόρων που διαθέτει.

ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

Προαγωγές

Η προαγωγή του προσωπικού πλήρους απασχόλησης στο Τμήμα βασίζεται σε μια επιτροπή τριών μελών, δύο εκ των οποίων ανήκουν στο Τμήμα και ένα εκτός Τμήματος. Η Επιτροπή

αναγνωρίζει ότι τούτο είναι συμβατό με τις πρακτικές που ακολουθούν άλλα διακεκριμένα τμήματα στην Ελλάδα. Ενώ η ποιότητα των άρθρων και των βιβλίων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις που λαμβάνει η επιτροπή προαγωγών, προς το παρόν δεν υπάρχει σαφής μηχανισμός δια του οποίου να μπορεί να λαμβάνει εξωτερικές αναφορές που έχουν ανατεθεί με ρητό σκοπό την κριτική επισκόπηση των δημοσιεύσεων του υποψηφίου. Προκειμένου να διευκολύνει τη συνέχεια της επιτυχίας του Τμήματος στην έρευνα, η Επιτροπή συνιστά τη χρησιμοποίηση εξωτερικών αξιολογητών, κατά προτίμηση εκτός Ελλάδας, για την κρίση της ποιότητας των δημοσιεύσεων που υποβάλλουν τα μέλη του προσωπικού τα οποία καταθέτουν υποψηφιότητα για προαγωγή στις βαθμίδες του επίκουρου καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή και του καθηγητή. Οι εν λόγω αξιολογητές πρέπει να είναι ειδικοί στον τομέα τους και να έχουν επιτύχει υψηλό επίπεδο ποιότητας δημοσιεύσεων κατά τη σταδιοδρομία τους. Αυτή η διαδικασία κρίσεων πρέπει να ενταχθεί στη διαδικασία που ακολουθεί το Τμήμα σε περιπτώσεις προαγωγών και οι αξιολογητές πρέπει να είναι διαφορετικοί από τους κριτές οι οποίοι έχουν συντάξει γενικές συστατικές επιστολές για τους υποψηφίους. Ο υποψήφιος για προαγωγή πρέπει να έχει τη δυνατότητα να προτείνει στην επιτροπή προαγωγών ονόματα κατάλληλων αξιολογητών, και τουλάχιστον ένας από τους αξιολογητές πρέπει να επιλέγεται από τον κατάλογο που υποβάλλει ο υποψήφιος.

Διορισμοί

Το Τμήμα αποτελείται από τέσσερις ερευνητικούς τομείς: (1) Ιστορία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας, (2) Φιλοσοφία της Επιστήμης, (3) Γνωσιακή Επιστήμη, και (4) Επιστήμη και Κοινωνία, Τέχνη και Κουλτούρα, εκ των οποίων οι πρώτοι τρεις είναι ενεργοί. Το προσωπικό όλων των τομέων διεξάγει έρευνα σε θέματα που σχετίζονται άμεσα με την ιστορία και τη φιλοσοφία της επιστήμης και τις συναφείς μεθοδολογίες γνώσης, δημιουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια μοναδική εστία για την πλούσια ποικιλία της έρευνας η οποία διεξάγεται στο Τμήμα. Ο τρίτος τομέας κατέστη ενεργός πριν από λίγα μόλις χρόνια και τώρα διαθέτει μόνο πέντε μέλη πλήρους απασχόλησης. Ο τέταρτος τομέας διαθέτει μόνο ένα μέλος και δεν είναι ακόμη ενεργός. Οι εν λόγω τομείς πρέπει να συγκριθούν με άλλους τομείς οι οποίοι διαθέτουν πάνω από δέκα μέλη προσωπικού ο καθένας. Συνεπώς, είναι εύλογο να αναφερθεί ότι ο Τομέας της Γνωσιακής Επιστήμης πρέπει να επεκταθεί τα επόμενα λίγα χρόνια, ιδιαίτερα καθώς το αντικείμενό του προσελκύει αξιοσημείωτη προσοχή σε διακεκριμένα ερευνητικά ιδρύματα εκτός Ελλάδας.

Η αναμενόμενη συνταξιοδότηση αρκετών αρχαιότερων μελών του Τμήματος τα επόμενα αρκετά χρόνια θα δημιουργήσει περαιτέρω ευκαιρίες για τους Τομείς της Ιστορίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας και της Φιλοσοφίας της Επιστήμης. Αυτή η κατάσταση θα προσφέρει στο Τμήμα την ευκαιρία να αναλογιστεί τη μορφή και την κατεύθυνση που θα αποκτήσει με την επόμενη γενεά. Η Επιτροπή συνιστά στο Τμήμα να διαμορφώσει μια στρατηγική μελλοντικών διορισμών ώστε να μπορεί να επιλέγει συστηματικά ταλαντούχους ερευνητές οι οποίοι, πρώτον, θα επεκτείνουν, θα διευρύνουν ή θα τροποποιήσουν την τρέχουσα βάση της ειδικότητάς τους με κατάλληλους τρόπους, και, δεύτερον, θα είναι ικανοί να συνεργάζονται με άλλα μέλη του προσωπικού σε προγράμματα έρευνας και δημοσιεύσεων.

Δημοσιεύσεις

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, ο αριθμός των δημοσιεύσεων του Τμήματος είναι υψηλός και η έρευνά του έχει καταστεί αισθητή εκτός Ελλάδας. Δεδομένου ότι οι δημοσιεύσεις του Τμήματος εμφανίζονται ήδη σε μεγάλης εγκυρότητας περιοδικά που επικεντρώνονται στην ιστορία, τη φιλοσοφία και τη μεθοδολογία της επιστήμης, η Επιτροπή έχει την αίσθηση ότι τα μέλη του Τμήματος πρέπει να αναπτύξουν αυτό το ισχυρό σημείο δημοσιεύοντας το έργο τους σε περιοδικά και με εκδοτικούς οίκους που απολαμβάνουν μεγάλης φήμης στους ευρύτερους τομείς της Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης. Εν ολίγοις, η Επιτροπή συνιστά στο Τμήμα να επικεντρωθεί λιγότερο στην ποσότητα των άρθρων και να προσανατολιστεί περισσότερο σε δημοσιεύσεις σε υψηλής ποιότητας περιοδικά τα οποία αναγνωρίζονται διεθνώς στα πεδία των επιστημών του ανθρώπου, των κοινωνικών επιστημών και, όπου αυτό κρίνεται κατάλληλο, των θετικών επιστημών.

Χρηματοδότηση

Υπάρχει ένας αριθμός παραγόντων σχετικά με τη χρηματοδότηση που το Τμήμα δεν ελέγχει και που εμποδίζουν την ερευνητική του απόδοση. Η έρευνα των φοιτητών/φοιτητριών και των μελών του Τμήματος συχνά προσκρούει σε πεπαλαιωμένους υπολογιστές, την περιορισμένη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά και άλλες online συνδρομές, και σε περιορισμένους πόρους για τη μετάβαση σε συνέδρια και για ερευνητικές αποστολές σε βιβλιοθήκες και αρχεία του εξωτερικού. Ένας τρόπος βελτίωσης αυτής της κατάστασης είναι να δοθεί στο Τμήμα όσο το δυνατόν μεγαλύτερος έλεγχος επί του προϋπολογισμού του, εξαλείφοντας έτσι μεγάλο μέρος του γραφειοκρατικού φόρτου και των καθυστερήσεων που παρατηρούνται τώρα.

Υποδομές

(1) Η Επιτροπή εξεπλάγη όταν έμαθε ότι το Πανεπιστήμιο δεν διαθέτει ένα γραφείο έρευνας. Η δυνατότητα των μελών του Τμήματος να προετοιμάζουν επιτυχείς αιτήσεις χρηματοδότησης για έρευνα εμποδίζεται σοβαρά από την απουσία ενός τέτοιου οργανισμού. Τα περισσότερα πανεπιστήμια της ΕΕ διαθέτουν κάποιου είδους γραφείο το οποίο παρέχει χρήσιμες συμβουλές για τη συμπλήρωση εντύπων, υπολογίζει τα ποσά για την πλήρη οικονομική κοστολόγηση (που απαιτείται από όλα τα μεγάλα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ) και για την αναπλήρωση της διδασκαλίας, και εφαρμόζει διαδικασίες εσωτερικής εξέτασης οι οποίες επιτρέπουν την εξάλειψη αδυναμιών σε προτάσεις για χρηματοδότηση. Η Επιτροπή συνιστά το σχηματισμό μιας τέτοιας υπηρεσίας από το Πανεπιστήμιο, με μόνο λόγο ύπαρξης την παροχή συμβουλών και στήριξης, και όχι τη διαχείριση οιασδήποτε χρηματικού ποσού που διατίθεται στους ερευνητές.

(2) Προς το παρόν υπάρχει σοβαρή καθυστέρηση στη διανομή των χρημάτων από την υπηρεσία που τα διαθέτει προς τα τμήματα των ερευνητών που υπέβαλαν αιτήσεις. Τούτο συμβαίνει διότι το Υπουργείο Παιδείας καθυστερεί την εκταμίευση των χρημάτων για πολύ

μεγάλο διάστημα, μερικές φορές για έξι μήνες και πλέον. Το Τμήμα παρουσίασε πολλά παραδείγματα αυτού του ζητήματος. Ειδικότερα, ανέφερε μια περίπτωση κατά την οποία τα χρήματα για το διορισμό ενός μεταδιδακτορικού ερευνητή καθυστέρησαν τόσο πολύ από τις κεντρικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, ώστε το Τμήμα δεν είχε τα χρήματα για την πληρωμή την υποτιθέμενη ημερομηνία έναρξης της εργασίας. Εφ' όσον ο ενδιαφερόμενος δεν μπορούσε να πληρωθεί, αναγκάστηκε να επιστρέψει στην πατρίδα του. Το Τμήμα κατόπιν απώλεσε τα χρήματα που θα κατέβαλλε ο χρηματοδοτικός οργανισμός. Πρόκειται για σαφές παράδειγμα οικονομικής κακοδιαχείρισης από τις κεντρικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου. Όχι μόνο είναι πασιφανώς απαράδεκτο, αλλά και η καθυστέρηση της χρηματοδότησης εμποδίζει το Τμήμα να συναγωνιστεί για ταλαντούχους αλλοδαπούς υποψηφίους για μεταδιδακτορικές θέσεις και για νέες θέσεις προσωπικού γενικότερα. Συνεπώς, η Επιτροπή συνιστά όλες οι επιδοτήσεις που αφορούν έρευνα και που παραχωρούνται από χρηματοδοτικούς οργανισμούς να μεταφερθούν από τις οικονομικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου στο λογαριασμό του Τμήματος πολύ πριν την έναρξη της απασχόλησης στη νέα θέση ή του προγράμματος.

(3) *Ηλεκτρονικές υπηρεσίες* –η έρευνα του Τμήματος εμποδίζεται διότι δεν έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά κεντρικής σημασίας για την ιστορία και τη φιλοσοφία της επιστήμης. Οι λόγοι για τούτο είναι σύνθετοι και αφορούν τον τρόπο διαχείρισης των συνδρομών από τη διοίκηση του Πανεπιστημίου και το Υπουργείο Παιδείας. Εν τούτοις, η Επιτροπή συνιστά να παραχωρηθεί στο Τμήμα πρόσβαση στα εκατό περιοδικά που ζητά ετησίως από το Πανεπιστήμιο.

(4) *Αντίτυπα Περιοδικών* –επειδή οι υπηρεσίες του Πανεπιστημίου συχνά καθυστερούν την πληρωμή των συνδρομών σε ηλεκτρονικά περιοδικά, το Τμήμα δεν μπορεί να έχει πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά για διάστημα που φτάνει τους έξι μήνες κάθε χρόνο. Το πρόβλημα αυτό περιπλέκεται επί πλέον από το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιο σταμάτησε το 2007 να καταβάλλει τα απαραίτητα ποσά για την αγορά αντιτύπων περιοδικών. Έτσι, κατά τους μήνες που δεν υπάρχει ηλεκτρονική πρόσβαση, το Τμήμα δεν έχει απολύτως καμιά πρόσβαση σε τρέχοντα τεύχη περιοδικών καθώς δεν λαμβάνει πλέον αντίτυπα. Αυτό είναι απαράδεκτο. Η Επιτροπή μας συνιστά να καταβληθούν από το Πανεπιστήμιο στο Τμήμα επί πλέον ποσά ώστε να μπορέσει να αγοράσει τα αντίτυπα παλαιότερων τευχών των περιοδικών τα οποία σταμάτησε να προμηθεύεται το 2007, και επίσης να καταβάλλει τα ποσά που απαιτούνται προκειμένου το Τμήμα να πληρώνει για αντίτυπα των ίδιων περιοδικών στο μέλλον.

ΜΕΡΟΣ Δ. ΟΛΕΣ ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το διδακτικό προσωπικό θεωρεί ότι οι υπηρεσίες που παρέχει το προσωπικό της Γραμματείας είναι επαρκείς.

Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών έχει εφαρμοστεί πρόσφατα σε μια σειρά σημαντικών περιοχών, όπως η ανακοίνωση της βαθμολογίας των φοιτητών/φοιτητριών και η ανάρτησή της στο διαδίκτυο. Η Επιτροπή μας πιστεύει ότι μπορούν να γίνουν περισσότερα

σε αυτή την κατεύθυνση. Επί παραδείγματι, η αξιολόγηση των μαθημάτων και των καθηγητών/καθηγητριών από τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες πρέπει να γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα, με αποτέλεσμα λιγότερα διοικητικά έξοδα, ευκολότερη ανάλυση και κατανομή δεδομένων, και υψηλότερο βαθμό ανωνυμίας. Σε κάποιους τομείς μπορεί να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και οικονομία αν υιοθετηθούν ηλεκτρονικά μέσα. Ειδικότερα, η απαίτηση μερικά από τα έγγραφα που αφορούν την εκλογή και το διορισμό διδακτικού προσωπικού να είναι σε έντυπη μορφή, σε εκπληκτικά μεγάλο αριθμό αντιγράφων, το καθένα από τα οποία πρέπει να διεκπεραιωθεί στο γραφείο πρωτοκόλλου, καταναλώνει πολύ χρόνο και προσπάθεια και δεν συμβιβάζεται με τους αντικειμενικούς στόχους του Τμήματος και του Πανεπιστημίου.

Το Τμήμα δεν έχει αναπτύξει μια πολιτική απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών, ίσως διότι το διοικητικό προσωπικό μπορεί να καλύπτει τις ανάγκες του και ίσως επειδή φαίνεται πως, έστω και αν απλοποιηθούν οι διοικητικές διαδικασίες, η απαραίτητη προς τούτο εργασία θα εξακολουθούσε να απαιτεί τουλάχιστον τον ίδιο αριθμό διοικητικού προσωπικού. Εξ άλλου, εάν και όταν το Τμήμα ενσωματωθεί σε μια Σχολή, θα είναι εξαιρετική στιγμή να αναζητήσει τη γνώμη ειδικών σχετικά με τον αποτελεσματικότερο τρόπο οργάνωσης των διαδικασιών τόσο στη Σχολή όσο και στο Τμήμα. Ακόμη και αν η συνένωση του Τμήματος με μια Σχολή δεν συμβεί άμεσα, πιθανόν να άξιζε έστω και τώρα να προσκληθεί ένας ειδικός σχετικά με την αποτελεσματικότητα να επιθεωρήσει τη λειτουργία της διοικητικής υπηρεσίας.

Παρουσία φοιτητών/φοιτητριών στην πανεπιστημιούπολη.

α) Προπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες

Το Τμήμα αναγνωρίζει ότι σε ορισμένα μαθήματα μόνο μικρός αριθμός εγγεγραμμένων φοιτητών/φοιτητριών παρακολουθεί τις παραδόσεις, ότι πολλοί/ές φοιτητές/φοιτήτριες δεν υποβάλλονται ή δεν επιτυγχάνουν σε εξετάσεις εγκαίρως, ότι ο μέσος χρόνος για την απόκτηση πτυχίου για τούτο το τετραετές πρόγραμμα είναι πεντέμισι χρόνια, και ότι πολλοί/ές λίγοι/ες φοιτητές/φοιτήτριες επισκέπτονται τους/τις καθηγητές/καθηγήτριες τους κατά τις ώρες γραφείου (έστω και αν οι καθηγητές/καθηγήτριες τους καθώς φαίνεται τηρούν πολύ υπεύθυνα τις ώρες γραφείου). Το Τμήμα εξέφρασε δυσαρέσκεια με αυτή την κατάσταση, αλλά δεν πρότεινε συγκεκριμένες λύσεις. Η Επιτροπή μας συμφωνεί ότι πρόκειται για σοβαρά προβλήματα και αναγνωρίζουμε ότι απαντούν σε πολλά ελληνικά τμήματα και πανεπιστήμια. Και εμείς, όπως και το Τμήμα, ευχόμαστε τα πράγματα να ήσαν διαφορετικά. Βλέπε κατωτέρω για προτάσεις μας ως προς τη βελτίωση σε αυτούς τους τομείς.

β) Μεταπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες και υποψήφιοι διδάκτορες

Η εντύπωσή μας, βασισμένη σε συνεντεύξεις τόσο με φοιτητές/φοιτήτριες όσο και με μέλη του προσωπικού, είναι ότι δεν υπάρχουν προβλήματα σε αυτόν τον τομέα.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Η οργάνωση της διοίκησης του Τμήματος φαίνεται κατάλληλη. (Βλέπε ανωτέρω στην ενότητα 'Προσέγγιση' για σκέψεις σχετικά με τα πλεονεκτήματα της προσφυγής σε ειδικό ως προς την αποτελεσματικότητα.)

- Η υποδομή της Γραμματείας φαίνεται επαρκής, μολονότι θα βοηθούσε ένας μεγαλύτερος χώρος για τη φύλαξη των αρχείων του Τμήματος.
- Η βιβλιοθήκη αποτελεί ευχάριστο χώρο εργασίας και διαθέτει ικανοποιητική συλλογή υλικών. Δεν λειτουργεί αρκετές ώρες ώστε να είναι στον μέγιστο βαθμό χρήσιμη στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες. Πρέπει να εφοδιαστεί με ασύρματη υπηρεσία διαδικτύου. Πρέπει να είναι διαθέσιμες περισσότερες ηλεκτρονικές πηγές μέσω της βιβλιοθήκης (ή μέσω ενός κονσόρτσιουμ πανεπιστημίων), όπως μεγάλες βάσεις δεδομένων με κείμενα, μουσική και εικόνες σαν αυτές που διατίθενται σε μέλη άλλων μεγάλων πανεπιστημίων.
- Οι υπολογιστές που διατίθενται στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες είναι ανεπαρκείς, για δύο λόγους. Πρώτον, είναι πεπαλαιωμένοι και δεν συντηρούνται ούτε επισκευάζονται. Δεύτερον, το εργαστήριο υπολογιστών δεν λειτουργεί αρκετές ώρες. Ποιος ο λόγος ύπαρξης ενός εργαστηρίου υπολογιστών αν οι υποτιθέμενοι χρήστες δεν έχουν τη δυνατότητα να το χρησιμοποιήσουν; Μας αναφέρθηκε ότι υπάρχουν λόγοι και για τα δύο αυτά προβλήματα, αλλά, όποιοι και αν είναι οι λόγοι, θεωρούμε ότι η παρούσα κατάσταση είναι απαράδεκτη.
- Ο αριθμός και το μέγεθος των αιθουσών διδασκαλίας επαρκούν για τις ανάγκες του Τμήματος αλλά δεν διαθέτουν κλιματισμό, γεγονός που τις καθιστά δυσάρεστες κατά την αρχή και το τέλος του ακαδημαϊκού έτους. Οι αίθουσες δεν είναι επαρκώς εξοπλισμένες σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα. Δεν υπάρχει ασύρματη διαδικτυακή κάλυψη σε αυτές και δεν είναι 'έξυπνες αίθουσες'.
- Δεν παρέχονται συμβουλές στους/στις προπτυχιακούς φοιτητές/φοιτήτριες πριν δηλώσουν ποιο πρόγραμμα σπουδών θα ακολουθήσουν. Αυτό συμβαίνει στο τρίτο έτος, με ένα μέλος του προσωπικού καθορισμένο ως σύμβουλο προπτυχιακών φοιτητών/φοιτητριών σε κάθε τομέα. (Για σχόλια και σχετικές προτάσεις, βλέπε κατωτέρω στην ενότητα 'Βελτιώσεις'.)

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Οι διοικητικές υπηρεσίες είναι επαρκείς και λειτουργικές. Οι υπευθυνότητες του διοικητικού έργου είναι σαφώς προσδιορισμένες και κατανέμονται στις έξι υπαλλήλους του προσωπικού της Γραμματείας. Υπάρχει υψηλό ηθικό και προθυμία για εργασία εκτός της καθορισμένης περιοχής ευθύνης προκειμένου να γίνει αυτό που πρέπει.
- Οι εγκαταστάσεις υπολογιστών είναι ανεπαρκείς (βλέπε ανωτέρω στην ενότητα 'Εφαρμογή').
- Δεν υπάρχει επαρκής αριθμός γραφείων για τα μέλη του προσωπικού. Αν κάθε μέλος του προσωπικού έχει γραφείο, υπάρχει μεγαλύτερο κίνητρο να αφιερώνεται χρόνος για εργασία στο Τμήμα αντί κατ' οίκον, με αποτέλεσμα το προσωπικό να είναι περισσότερο προσιτό στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες, περισσότερο ενήμερο για όσα διαδραματίζονται στο Τμήμα και να φροντίζει περισσότερο για την επίλυση προβλημάτων.

ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ

Πολλά από τα προβλήματα που εντοπίσαμε δεν μπορούν να επιλυθούν στο επίπεδο του Τμήματος· οφείλονται στην υπερσυγκεντρωτική δομή του Πανεπιστημίου Αθηνών και στην υπερσυγκεντρωτική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα, όπου υπερβολικά πολλά πρέπει να εγκριθούν από το Υπουργείο. Σε αυτό το κλίμα, ο δισταγμός των μελών του προσωπικού να αναλάβουν πρωτοβουλίες είναι κατανοητός.

Εν τούτοις, πιστεύουμε ότι το Τμήμα νοιάζεται για τους/τις φοιτητές/φοιτήτριές του και την εκπαίδευσή τους, και επαινούμε τα μέλη του προσωπικού για την πραγματοποίηση σημαντικών νεωτερισμών προκειμένου να καταστεί η φοιτητική εμπειρία θετική. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, κάποια προβλήματα παραμένουν, και η συζήτηση σχετικά με αυτά μας οδήγησε να εξετάσουμε την κατάσταση των φοιτητών/φοιτητριών, και ειδικότερα των προπτυχιακών, ευρύτερα.

Πιστεύουμε ότι για λόγους αποτελεσματικότητας, για να μην αναφέρουμε το καλό των ίδιων των φοιτητών/φοιτητριών, θα ήταν καλύτερο να γίνουν κάποιες προσπάθειες προκειμένου να αλλάξει η νοοτροπία που οδηγεί στα προβλήματα που εντοπίζονται ανωτέρω στην ενότητα 'Προσέγγιση'. Όσοι εξ ημών έχουν εμπειρία (είτε ως φοιτητές είτε ως καθηγητές) από πανεπιστήμια όπου οι περισσότεροι φοιτητές/φοιτήτριες ζουν στην πανεπιστημιούπολη και δεν θεωρούν το πανεπιστήμιό τους απλώς ως τόπο όπου πηγαίνουν για να παρακολουθήσουν μαθήματα και κατόπιν να επιστρέψουν στο σπίτι τους, αλλά ως τόπο όπου περνούν όλη τους τη ζωή εννέα μήνες ανά έτος, κατανοούν ότι οι φοιτητές/φοιτήτριες τείνουν να ταυτίζονται περισσότερο με το πανεπιστήμιό τους τόσο κατά τη διάρκεια των σπουδών όσο και αργότερα. Ολοκληρώνουν τις σπουδές τους ταχύτερα –σε μερικές περιπτώσεις, πάνω από το 90% εξ όσων εισάγονται κάθε χρόνο ολοκληρώνουν τα προγράμματα σπουδών τους στον καθορισμένο χρόνο (τρία ή τέσσερα έτη). Επωφελούνται διανοητικά και κοινωνικά από τη συνεχή επαφή με άλλους/ες φοιτητές/φοιτήτριες. Είναι λιγότερο πιθανόν να αναπτύξουν συμπεριφορά που θα στρέφεται κατά του πανεπιστημίου τους και της δικής τους εκπαίδευσης. Τούτο αληθεύει επίσης σε πανεπιστήμια (συμπεριλαμβανομένων μεγάλων δημοσίων πανεπιστημίων συγκρίσιμων σε μέγεθος με το Πανεπιστήμιο Αθηνών) όπου σχετικά μικρότερος αριθμός φοιτητών/φοιτητριών ζουν στην πανεπιστημιούπολη αλλά όπου υπάρχει μια κουλτούρα συμμετοχής στην πανεπιστημιακή ζωή. Ένα εύλογο συμπέρασμα είναι ότι πολλά προβλήματα που απαντούν στα ελληνικά πανεπιστήμια μπορούν να αρθούν αν ανευρεθεί ο τρόπος να μεταβληθεί η επικρατούσα νοοτροπία μεταξύ των φοιτητών/φοιτητριών. Το αποτέλεσμα αυτό ίσως είναι σχετικά εύκολο να επιτευχθεί στο Τμήμα, όπου υπάρχει ήδη μεγάλος βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών/φοιτητριών με τα μέλη του προσωπικού και με το προπτυχιακό πρόγραμμα και ένας αντίστοιχος βαθμός υπερηφάνειας για το πρόγραμμα και ταύτισης με αυτό.

Ακολουθούν μερικές πρακτικές προτάσεις

-αλλαγή του ωραρίου βιβλιοθήκης. Οι φοιτητές/φοιτήτριες επεσήμαναν ότι η βιβλιοθήκη είναι ανοικτή από τις 9 έως τις 4, μολονότι δεν χρησιμοποιείται τόσο νωρίς το πρωί, και η χρήση της θα αυξανόταν κατά πολύ αργότερα το απόγευμα. Θα ήταν χρήσιμο εάν η βιβλιοθήκη ήταν ανοικτή από τις 11 έως τις 6, ίσως χωρίς μεγάλο πρόσθετο κόστος.

- δημιουργία χώρων εργασίας για τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες, ενός φοιτητικού εντευκτηρίου και ενός κυλικείου. Αυτό θα επιτρέψει στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες να εργάζονται, να αναπαύονται και να διαθέτουν έναν χώρο όπου θα περνούν τις κενές ώρες μεταξύ μαθημάτων, καθώς και πριν και μετά τα μαθήματα, και να συγκεντρώνονται για ανεπίσημους ή επίσημους σκοπούς. Τέτοιες χρήσεις του χώρου αποδεικνύονται μεγάλης αξίας για την καλλιέργεια του είδους των σχέσεων μεταξύ φοιτητών/φοιτητριών και μεταξύ αυτών και των διδασκόντων, οι οποίες οδηγούν σε βελτιωμένο ακαδημαϊκό έργο σε όλα τα επίπεδα.
- εντονότερη προσπάθεια για την αφομοίωση των πρωτοετών φοιτητών/φοιτητριών στο πρόγραμμα και στην πανεπιστημιακή ζωή. Το Τμήμα ήδη πραγματοποιεί μια συνάντηση προσανατολισμού για πρωτοετείς και άλλους/ες φοιτητές/φοιτήτριες κατά την έναρξη του φθινοπωρινού εξαμήνου, κάτι που αποτελεί εξαιρετική αρχή. Επί πλέον, για κάθε πρωτοετή θα πρέπει να ορίζεται ένα μέλος του διδακτικού προσωπικού, στο οποίο θα καταφεύγει αρχικά για ερωτήσεις ή προβλήματα. Πιστεύουμε ότι πολλοί/ές φοιτητές/φοιτήτριες διστάζουν να προσεγγίσουν τους/τις καθηγητές/καθηγήτριες κατά τα μαθήματα και ότι το κάνουν μόνο όταν προκύψει σοβαρό πρόβλημα σχετικό με το μάθημα που διδάσκει ο/η εν λόγω καθηγητής/καθηγήτρια. Η δυνατότητα ατομικής παροχής συμβουλών εξ αρχής μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει σε καλύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο εργάζεται το Τμήμα, των σκοπών του, των προσδοκιών που έχει από τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες κ.λπ.
- την πρώτη ημέρα κάθε μαθήματος, κάθε καθηγητής/καθηγήτρια πρέπει να δηλώνει σαφώς ότι, μολονότι η παρουσία στο μάθημα δεν είναι υποχρεωτική, η τακτική παρακολούθηση αποτελεί τον καλύτερο τρόπο για την εκμάθηση του υλικού και (το σημαντικότερο) την εκμάθηση του τρόπου σκέψης και γραφής που απαιτείται για την επιτυχία στο μάθημα. Οι καθηγητές/καθηγήτριες πρέπει να εξηγούν γιατί η απλή ανάγνωση των προτεινόμενων βιβλίων αμέσως πριν από την εξεταστική περίοδο δεν επαρκεί· οι φοιτητές/φοιτήτριες πρέπει να εξοικειώνονται με την ύλη και ο καλύτερος τρόπος προς τούτο είναι η παρακολούθηση των μαθημάτων και η συζήτηση της ύλης μεταξύ τους και με τους/τις καθηγητές/καθηγήτριές τους.
- σε κάθε μάθημα στην ιστορία και τη φιλοσοφία της επιστήμης και της τεχνολογίας και σε άλλα κατάλληλα μαθήματα, οι φοιτητές/φοιτήτριες πρέπει να υποχρεώνονται να υποβάλλονται σε μία τουλάχιστον γραπτή άσκηση (ένα δοκίμιο ή ερευνητική εργασία) εκτός από την τελική εξέταση. Στην ιδανική περίπτωση, τα γραπτά πρέπει να επιστρέφονται εγκαίρως στους/στις φοιτητές/φοιτήτριες με σχόλια καθώς και με βαθμολογία, και πρέπει οι φοιτητές/φοιτήτριες να έχουν τη δυνατότητα να γράψουν εκ νέου το κείμενό τους στο φως των σχολίων, οπότε τα διορθωμένα κείμενά τους θα βαθμολογούνται εκ νέου.
- σε κάθε μάθημα, κάθε καθηγητής/καθηγήτρια πρέπει να ενθαρρύνει τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες να υποβάλλουν ερωτήσεις κατά τη διάρκεια του μαθήματος, και να απευθύνονται στον/στην καθηγητή/καθηγήτρια εκτός μαθήματος για τη διερεύνηση των ιδεών τους (και, όταν το κάνουν, ο/η καθηγητής/καθηγήτρια πρέπει να αντιμετωπίζει τις ιδέες τους με σεβασμό).

- η ύλη να διατίθεται στο διαδίκτυο κατά την έναρξη του εξαμήνου· όχι μόνο τα απαιτούμενα αναγνώσματα αλλά και τα προαιρετικά (τα οποία δεν είναι απαραίτητο να περιορίζονται σε ύλη στα ελληνικά, δεδομένου ότι οι περισσότεροι/ες φοιτητές/φοιτήτριες μπορούν να διαβάσουν τουλάχιστον σε μία ξένη γλώσσα, και πρέπει να ενθαρρύνονται να το κάνουν προκειμένου να κατανοήσουν ότι εισάγονται σε ένα διεθνές εγχείρημα επιστημοσύνης και έρευνας).
- να χρησιμοποιούνται αρχαιότεροι/ες προπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες ως σύμβουλοι πρωτοετών. Ένας τρόπος προς τούτο είναι η διοργάνωση από τους/τις προχωρημένους/ες φοιτητές/φοιτήτριες συζητητικών κύκλων για τα απαιτούμενα μαθήματα (αυτό μπορεί να γίνεται χωρίς κόστος, και η πείρα δείχνει ότι μπορεί να έχει σημαντικά οφέλη τόσο για τους/τις νέους/ες όσο και για τους/τις αρχαιότερους/ες φοιτητές/φοιτήτριες).
- οι αξιολογήσεις των μαθημάτων πρέπει να υποβάλλονται σε ηλεκτρονική μορφή (βλέπε ανωτέρω στην ενότητα 'Προσέγγιση'). Τα γραφεία του Τμήματος πρέπει να έχουν την ευθύνη της φύλαξης των αξιολογήσεων διδασκαλίας.
- να δημιουργηθεί η θέση του Συνηγόρου του Φοιτητή ή κάποιος άλλος μηχανισμός για την αντιμετώπιση των παραπόνων των φοιτητών/φοιτητριών σχετικά με τους/τις καθηγητές/καθηγήτριες τους και σχετικά με άλλα ζητήματα που αφορούν το Τμήμα. Στην περίπτωση παραπόνων σχετικά με έναν/μία καθηγητή/καθηγήτρια, η ανωνυμία του/της φοιτητή/φοιτήτριας πρέπει να τηρείται αυστηρά.
- οι προπτυχιακοί φοιτητές/φοιτήτριες πρέπει να προσκαλούνται και να ενθαρρύνονται να παρακολουθούν διαλέξεις και συνέδρια στο Τμήμα και αλλού στην Αθήνα.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Όπως συμβαίνει με τα περισσότερα τμήματα επιστημών του ανθρώπου, οι ευκαιρίες για τέτοιου είδους κοινωνική και οικονομική παρουσία είναι πολύ περισσότερο περιορισμένες από όσο για τμήματα ιατρικής, νομικής, μηχανικών, χημείας και οικονομικών. Συνεπώς, αμφισβητούμε έντονα την ιδέα να καταστούν τέτοιες περιπτώσεις, όσο σημαντικές και αν είναι σε άλλους τομείς, κρίσιμο κριτήριο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας προγραμμάτων όπως του Τμήματος που εξετάζουμε.

Εν τούτοις, λόγω της υψηλής εξειδίκευσης του εργαστηρίου Ηλεκτρονικής Επεξεργασίας Ιστορικών Αρχείων, έχει υπάρξει αξιοσημείωτη συνεργασία του Τμήματος με Αρχεία του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, με αποτέλεσμα την ψηφιακή διατήρηση σημαντικών αρχείων. Τούτο συνιστά το είδος εργασίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατάρτιση φοιτητών/φοιτητριών για μελλοντική απασχόληση και μπορεί επίσης να αποτελέσει πηγή εσόδων για το Τμήμα (ανάλογα με το είδος των προγραμμάτων που επιτρέπεται να αναλάβουν).

ΜΕΡΟΣ Ε. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΔΥΝΑΜΕΙ ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

Από την έναρξη της λειτουργίας του το 1994, το Τμήμα έχει δημιουργήσει τη δική του ταυτότητα και έχει εξελιχθεί σε μια συνεκτική ομάδα πανεπιστημιακών με κοινό σκοπό –τη μελέτη της Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης. Αυτή η ταυτότητα τους ενώνει σε ένα ενιαίο τμήμα με αρκετά πλούσια ποικιλία ερευνητικών ενδιαφερόντων και κατευθύνσεων για την αμοιβαία γονιμοποίηση του έργου τους, ενώ προσφέρει στους/στις προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές/φοιτήτριές τους ένα αρκετά ευρύ φάσμα θεμάτων έρευνας για να επιλέξουν και να διερευνήσουν.

Το Τμήμα έχει πραγματοποιήσει μεγάλου διαμετρήματος ακαδημαϊκούς διορισμούς. Κάποια μέλη του Τμήματος έχουν επίσης κάνει αισθητή την παρουσία τους στους διεθνείς ακαδημαϊκούς κύκλους. Είναι τώρα καιρός το Τμήμα να επικεντρωθεί στην κατάκτηση μιας διεθνούς θέσης ως Τμήμα. Οι εξής παράγοντες είναι σημαντικοί για αυτόν το σκοπό:

- (1) Υψηλού επιπέδου διεθνείς δημοσιεύσεις
- (2) Υποτροφίες για έρευνα από διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς
- (3) Μια κουλτούρα μεταδιδακτορικής έρευνας και ανταλλαγών για έρευνα στο Τμήμα.

Το (1) έχει ήδη επιτευχθεί από κάποια μέλη του Τμήματος. Όπως προτείνουμε στην ενότητα ‘Έρευνα’ αυτής της έκθεσης, μια τέτοια φιλοδοξία πρέπει να υιοθετηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο από όλα τα μέλη του Τμήματος. Στην παρούσα ενότητα, εκείνο που θέλουμε να τονίσουμε είναι το (2), καθώς το (3) απορρέει από το (2).

Ένα γενικό σχόλιο πρώτα: θα πρέπει να υπάρχει ισχυρό κίνητρο εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και του Πανεπιστημίου Αθηνών ώστε να ενθαρρύνεται το προσωπικό να υποβάλλει αιτήσεις για διεθνή ερευνητικά προγράμματα, εφ’ όσον αυτό θα σημαίνει ροή πόρων για έρευνα σε εποχή οικονομικής κρίσης στη χώρα. Το Υπουργείο και το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να έχουν την πρωτοβουλία για την αλλαγή της νοοτροπίας σχετικά με την υποβολή αιτήσεων στους τομείς των Επιστημών του Ανθρώπου σε διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς. Προς τούτο, πρέπει να ενθαρρύνουν και να προτρέπουν το προσωπικό παρέχοντας κίνητρα για επιτυχία σε ερευνητικές υποτροφίες.

Υποτροφίες για Έρευνα: Εκτός από την αριστεία, ο καλύτερος τρόπος για την εγκαθίδρυση του Τμήματος ως διεθνούς κέντρου αριστείας στην έρευνα είναι να υποβάλει αίτηση ως Πρωταρχικός Ερευνητής για ανταγωνιστικές υποτροφίες που προκηρύσσονται από διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επιτυχία σε διεθνείς ερευνητικούς διαγωνισμούς κύρους αποτελεί τον αποτελεσματικότερο τρόπο για την καθιέρωση ενός Τμήματος σε ηγετική θέση στον τομέα του διεθνώς. Για το σκοπό αυτόν, προτείνουμε με έμφαση τα κατωτέρω, ως αναγκαία για τη δημιουργία μιας κουλτούρας επιτυχούς έρευνας:

1. Σαφής ακαδημαϊκή ταυτότητα του Τμήματος: η ονομασία του πρέπει να αλλάξει σε ‘Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης’, ώστε να αντανάκλα την ακαδημαϊκή ταυτότητα την οποία τα μέλη του αισθάνονται ότι τα αντιπροσωπεύει.
2. Πρέπει να υιοθετηθεί μια πολιτική που θα επιτρέπει στους Επικεφαλής των Τμημάτων να απαλλάσσουν τα μέλη του προσωπικού από τα καθήκοντά τους στο Τμήμα για μια χρονική περίοδο, ώστε να τους παρέχουν τη δυνατότητα να αφιερώνουν χρόνο στην προετοιμασία τεχνικά δύσκολων και απαιτητικών αιτήσεων.

3. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα Γραφείο Έρευνας σε επίπεδο Πανεπιστημίου που θα προσφέρει βοήθεια σε πανεπιστημιακούς σχετικά με την αναζήτηση προκηρύξεων για έρευνα στην ειδικότητά τους και τη συμπλήρωση των εντύπων αιτήσεων στο τμήμα που αφορά τα οικονομικά για κάθε προκήρυξη.

4. Πρέπει να οργανώνεται Αναπλήρωση Διδασκαλίας για κάθε μέλος του προσωπικού που λαμβάνει υποτροφία και εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση για την αναπλήρωση (τα προγράμματα χρηματοδοτούν διδασκαλία από Προσωρινούς Λέκτορες). Το Πανεπιστήμιο πρέπει να υιοθετήσει αυτή την πολιτική και να την διευκολύνει.

Τα επιτυχή ερευνητικά προγράμματα θα προσκομίσουν στο Τμήμα:

1. Ακαδημαϊκό κύρος και διεθνή αναγνώριση.
2. Μεταδιδακτορικούς ερευνητές που θα αμοιβονται από το Πρόγραμμα και θα διεξάγουν έρευνα στο Πρόγραμμά τους και επίσης θα προσφέρουν κάποιες ώρες διδασκαλίες στο Τμήμα.
3. Υποψήφιους διδάκτορες οι οποίοι θα εργάζονται στο θέμα του Προγράμματος.
4. Χρόνο για τον Πρωταρχικό Ερευνητή για τη διεξαγωγή έρευνας.
5. Επισκέψεις στο Τμήμα από πανεπιστημιακούς συνεργάτες.

Αιτήσεις για Υποτροφίες Έρευνας πρέπει να καταστούν προτεραιότητα για το Υπουργείο και το Πανεπιστήμιο όπως και για το Τμήμα. Πρέπει να προσφέρονται κίνητρα στο προσωπικό ώστε να υποβάλλει αιτήσεις για χρηματοδότηση και να συμβάλλει στην ακαδημαϊκή άνθηση του Τμήματος.

Επιπτώσεις: Οι επιπτώσεις αφορούν τη σημασία που έχουν οι ακαδημαϊκές δραστηριότητες για την κοινωνία έξω από τον ακαδημαϊκό χώρο· για παράδειγμα, οι επιπτώσεις της θεωρίας της συννευιοκρατίας στην πολιτική. Στο εξωτερικό χρησιμοποιείται αυτή η διάσταση της έρευνας για τη δικαιολόγηση των ακαδημαϊκών εξόδων απέναντι στο κράτος. Κανείς δεν έκανε νύξη ότι είτε το Υπουργείο είτε το Πανεπιστήμιο ενδιαφέρεται προς το παρόν για τις επιπτώσεις, αλλά τούτο αποτελεί παράγοντα που έχει εισαχθεί στις ακαδημαϊκές υποθέσεις στην Ευρώπη και αναπόφευκτα θα εισαχθεί και στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο επίσης.

Εν όψει της πιθανότητας μιας τέτοιας εξέλιξης, πιστεύουμε ότι το Τμήμα βρίσκεται σε ισχυρή θέση ώστε να αποδείξει ότι έχει αντίκτυπο στην κοινωνία μέσω δραστηριοτήτων όπως

1. Η έκδοση του περιοδικού *Cogito* για το ευρύτερο κοινό
2. Τα άρθρα μελών του προσωπικού στις εφημερίδες.

Το Τμήμα πρέπει να επαινεθεί για τη διεθνή του θέση. Συνιστούμε εμφατικά την υιοθέτηση πολιτικών πρακτικών που θα βοηθήσουν το Τμήμα να διακριθεί στην προσέλκυση πόρων για έρευνα μέσω ανταγωνιστικών αιτήσεων για έρευνα και για την κατοχύρωση του Τμήματος στον διεθνή χάρτη ακαδημαϊκής αριστείας.

3. Η συμμετοχή μελών του Τμήματος στην οργάνωση διαλέξεων και μουσειακών εκθέσεων.

ΜΕΡΟΣ ΣΤ: ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΑ

Το Τμήμα έχει παγιώσει ένα εξαιρετικό ιστορικό επιτυχιών στην έρευνα και διαθέτει το δυναμικό προκειμένου να καταστεί διεθνές κέντρο στην Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης. Το διδακτικό προσωπικό είναι αφιερωμένο στη διδασκαλία καθώς και στην έρευνα. Τα αρχικά προβλήματα με την ποιότητα των προπτυχιακών φοιτητών/φοιτητριών εξαφανίζονται, με μια αξιοσημείωτα υψηλότερη αναλογία πρωτοετών φοιτητών/φοιτητριών τα τελευταία χρόνια να δηλώνουν το Τμήμα ως μια από τις πρώτες επιλογές τους. Η τάση αυτή μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω με την ένταση των προσπαθειών ώστε το Τμήμα και το πρόγραμμα σπουδών του να καταστεί γνωστό σε φοιτητές/φοιτήτριες και σε καθηγητές/καθηγήτριες φροντιστηρίων, και με την αλλαγή του ονόματος του Τμήματος από τον καθώς φαίνεται κρυπτικό και απαγορευτικό τίτλο του (‘Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης’) στον πιο οικείο και κατανοητό ‘Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης’. Επί πλέον, οι απόφοιτοι του προγράμματος επιδεικνύουν υψηλό βαθμό επιτυχίας είτε στην ανεύρεση απασχόλησης στον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα είτε στην ένταξη σε απαιτητικά μεταπτυχιακά προγράμματα παγκοσμίως.

Το Τμήμα έχει επίγνωση των ισχυρών και των αδύνατων σημείων που έχουμε εντοπίσει στην παρούσα έκθεση. Για πολλές από τις αδυναμίες δεν ευθύνεται το Τμήμα αλλά η πολιτική του Πανεπιστημίου και του Υπουργείου την οποία το Τμήμα δεν ελέγχει και λόγω της οποίας (καθώς, υποθέτουμε, και άλλα τμήματα) υποφέρει. Όσον αφορά τις αδυναμίες οι οποίες ανήκουν στη δικαιοδοσία του Τμήματος, η Επιτροπή πιστεύει ότι το Τμήμα θέλει να πραγματοποιήσει βελτιώσεις δυνατές εντός των ορίων των διαθέσιμων ανθρώπινων και υλικών πόρων.

Το Τμήμα εξετάζει τακτικά την κατάστασή του, όπως δείχνουν οι ετήσιες αναφορές που εκδίδει. Διαθέτει πολλά φιλόδοξα μέλη του διδακτικού προσωπικού σε όλες τις βαθμίδες. Υπάρχει όντως εντυπωσιακά μεγάλη συνεργασία τόσο εντός όσο και εκτός του Τμήματος, η οποία μπορεί βάσιμα να αναμένεται ότι θα συνεχιστεί.

Η συνολική εκτίμηση της Επιτροπής για το Τμήμα είναι πολύ θετική. Είναι κάτι για το οποίο το Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Υπουργείο Παιδείας πρέπει να υπερηφανεύονται.

Αυτή η αναφορά καταλήγει στις συστάσεις που υποδεικνύονται ανωτέρω. Τονίζουμε ότι έγιναν με την πρόθεση να υποδείξουν τρόπους βελτίωσης ενός ήδη ισχυρού Τμήματος.

Συστάσεις σχετικά με το Μέρος Α: Πρόγραμμα σπουδών

- Δημιουργία εστιών στο πρόγραμμα διδασκαλίας της επιστήμης.
- Αναζήτηση εξωτερικής συνεργασίας για τη διδασκαλία των επιστημών και επίσης πρόσθετων φιλοσοφικών και φιλολογικών θεμάτων.
- Επικέντρωση και ενίσχυση της διδασκαλίας των θεμάτων κορμού (φιλοσοφία και ιστορία της επιστήμης και της τεχνολογίας, κεντρικά φιλοσοφικά ζητήματα).

- Πλήρης συμμόρφωση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών με τις απαιτήσεις της διαδικασίας της Μπολόνια/ECTS.
- Συνεχής ενθάρρυνση των φοιτητών/φοιτητριών να διαθέτουν τμήμα του χρόνου σπουδών τους στο εξωτερικό χρησιμοποιώντας τις ευκαιρίες που προσφέρει το πρόγραμμα ΕΡΑΣΜΟΣ.

Συστάσεις σχετικά με το Μέρος Β: Διδασκαλία

- Καθιέρωση μιας διαδικασίας που θα εξασφαλίζει ότι τα γραπτά των εξετάσεων θα βαθμολογούνται ανώνυμα. Απόδοση μεγαλύτερης σημασίας σε εργασίες κατ' οίκον, και σε εργασίες ατομικές ή σε συνεργασία με συμφοιτητές/συμφοιτήτριες, και άλλα προγράμματα.
- Καθιέρωση ενός συστήματος παροχής συμβουλών, στο οποίο αρχαιότεροι/ες φοιτητές/φοιτήτριες θα βοηθούν νέους/ες φοιτητές/φοιτήτριες συζητώντας την ύλη των μαθημάτων, θα τους/τις συνδράμουν στην εκπόνηση και θα τους/τις καθοδηγούν σχετικά με την ακαδημαϊκή εργασία τους.
- Διάθεση του προγράμματος σπουδών γραπτώς κατά το πρώτο εξάμηνο του προπτυχιακού προγράμματος.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή διαδικασιών (κατά προτίμηση ηλεκτρονικών) που θα εγγυώνται την ανωνυμία των αξιολογήσεων των μαθημάτων και των διδασκόντων από τους φοιτητές/φοιτήτριες. Ειδικότερα, οι εν λόγω αξιολογήσεις πρέπει να διεκπεραιώνονται από το Τμήμα, ή ακόμη από μια υπηρεσία ανώτερης βαθμίδας στο Πανεπιστήμιο, χωρίς την ανάμιξη των διδασκόντων.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή διαδικασιών για τον προσδιορισμό της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας σε κάθε μάθημα και για τη βελτίωσή της όπου είναι αναγκαίο.
- Αναθεώρηση των απαιτήσεων των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων ώστε οι περισσότεροι/ες φοιτητές/φοιτήτριες να έχουν τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν εγκαίρως τις σπουδές τους.
- Καθιέρωση πρακτικών παροχής συμβουλών και επίβλεψης οι οποίες δεν θα βασίζονται αποκλειστικά στην πρωτοβουλία των φοιτητών/φοιτητριών προκειμένου να πραγματοποιείται η επαφή μεταξύ αυτών και του διδακτικού προσωπικού.

Συστάσεις σχετικά με το Μέρος Γ: Έρευνα

- Επέκταση του τομέα γνωσιακής επιστήμης τα επόμενα λίγα χρόνια.
- Ανάθεση εξωτερικής αξιολόγησης δημοσιεύσεων για μέλη του προσωπικού που υποβάλλουν υποψηφιότητα για τις βαθμίδες του επίκουρου καθηγητή, του αναπληρωτή καθηγητή και του καθηγητή.
- Διαμόρφωση στρατηγικής για μελλοντικούς διορισμούς πλήρους απασχόλησης.

- Λιγότερη επικέντρωση στην ποσότητα των άρθρων και μεγαλύτερη εστίαση στις δημοσιεύσεις σε μεγάλου κύρους περιοδικά.
- Το Πανεπιστήμιο πρέπει να αποδώσει στο Τμήμα όσο το δυνατόν μεγαλύτερο έλεγχο επί του προϋπολογισμού του.
- Το Πανεπιστήμιο πρέπει να ιδρύσει ένα Γραφείο Έρευνας.
- Η οικονομική υπηρεσία του Πανεπιστημίου να μεταφέρει όλα τα ποσά για έρευνα που έχουν κατατεθεί από υπηρεσίες επιδοτήσεων στο λογαριασμό του Τμήματος μεγάλο διάστημα πριν την ημερομηνία έναρξης της απασχόλησης σε μια θέση ή του προγράμματος.
- Το Πανεπιστήμιο να εξασφαλίσει την πρόσβαση στα εκατό περιοδικά τα οποία το Τμήμα αιτείται ετησίως.
- Το Πανεπιστήμιο να διαθέσει πρόσθετα ποσά για αντίτυπα περιοδικών.

Συστάσεις σχετικά με το Μέρος Δ: Όλες οι Άλλες Υπηρεσίες

- Διεξαγωγή αξιολογήσεων των μαθημάτων και των καθηγητών/καθηγητριών από τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες με ηλεκτρονικά μέσα.
- Το Πανεπιστήμιο πρέπει να αναπτύξει και να εφαρμόσει ένα ηλεκτρονικό σύστημα πρωτοκόλλου.
- Να μελετηθούν οι διοικητικές διαδικασίες του Τμήματος (ενδεχομένως σε σχέση με την ενσωμάτωση του Τμήματος σε μια Σχολή).
- Αύξηση της χρηματοδότησης για ηλεκτρονικές βιβλιογραφικές πηγές (κατά προτίμηση σε εθνικό επίπεδο, με τη διάθεση ηλεκτρονικών πηγών σε όλα τα πανεπιστήμια).
- Αλλαγή ή αύξηση των ωρών λειτουργίας της βιβλιοθήκης του Τμήματος.
- Αύξηση των ωρών λειτουργίας του εργαστηρίου υπολογιστών.
- Προϋπολογισμένα ποσά για τακτική προγραμματισμένη αντικατάσταση υπολογιστών και για τη συντήρηση, την αναβάθμιση, την εγκατάσταση λογισμικού και την επισκευή.
- Ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο σε όλα τα κτήρια του Τμήματος.
- Αναβάθμιση τουλάχιστον μίας αίθουσας διδασκαλίας ώστε να καταστεί 'έξυπνη τάξη'.
- Αύξηση του αριθμού των γραφείων του προσωπικού ώστε κάθε μέλος του Τμήματος να έχει γραφείο.
- Δημιουργία χώρων εργασίας για τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες, φοιτητικού εντευκτηρίου και κυλικείου.
- Καθορισμός ενός μέλους του διδακτικού προσωπικού στο ρόλο συμβούλου για κάθε πρωτοετή φοιτητή/φοιτήτρια.
- Εξήγηση σε κάθε μάθημα της σημασίας της τακτικής παρουσίας και της συστηματικής μελέτης.
- Απαίτηση τουλάχιστον μίας γραπτής άσκησης (κατά προτίμηση με τη δυνατότητα επανάληψης) σε κάθε μάθημα.
- Διάθεση της ύλης των μαθημάτων και προαιρετικών αναγνωσμάτων για κάθε μάθημα μέσω διαδικτύου κατά την έναρξη κάθε εξαμήνου.

- Καθιέρωση του θεσμού του μέντορα φοιτητή/φοιτήτριας για νέους/ες φοιτητές/φοιτήτριες.
- Αλλαγή των διαδικασιών για τη διεκπεραίωση των αξιολογήσεων των μαθημάτων ώστε να εξασφαλίζεται η ανωνυμία.
- Δημιουργία μηχανισμού για την ανώνυμη διεκπεραίωση παραπόνων των φοιτητών/φοιτητριών.
- Ενθάρρυνση των προπτυχιακών φοιτητών/φοιτητριών να παρακολουθούν διαλέξεις και συνέδρια στο Τμήμα και αλλού στην Αθήνα.

Συστάσεις σχετικά με το Μέρος Ε: Στρατηγικός Σχεδιασμός, Προοπτικές Βελτίωσης και Αντιμετώπιση Δυνάμει Ανασταλτικών Παραγόντων

- Αλλαγή ονομασίας του Τμήματος σε Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης.
- Εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο πολιτικής που θα προάγει και θα ενθαρρύνει την υποβολή αιτήσεων από μέλη του προσωπικού για διεθνείς υποτροφίες προκειμένου να συμμετάσχουν σε Ερευνητικά Προγράμματα.
- Δημιουργία γραφείου για την έρευνα στο Πανεπιστήμιο που θα συνδράμει στην υποβολή αιτήσεων για υποτροφίες συμμετοχής σε προγράμματα.
- Διευκόλυνση της αναπλήρωσης διδασκαλίας για μέλη του προσωπικού που έχουν επιτυχώς υποβάλει αιτήσεις για έρευνα.
- Διατήρηση των ήδη ακολουθούμενων πρακτικών που έχουν αντίκτυπο.